

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Verbo Dei Libri Tres

Helm, Heinrich

Coloniae, 1560

VD16 H 1736

De Verbo Dei Liber Tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30114

DICTO in duobus superioribus libris de verbo Dei in se, nempe, quid & quotuplex sit, ordine recto alia quedam sunt discutienda, æquè digna scitu & necessaria ad salutem. Et ambagibus sinuosis parergisq; seclusis, ab ipsa causa mox auspicabor: Nihilofecius, obiter & imprimis notandum, qd Ioannes apostolus, in dextera dei vidit librum signatum sigillis septem. Vidit & angelum Dei fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, & soluere septem sigilla eius? Et nemo poterat, neq; in cælo, neq; in terra, neq; subtus terræ, aperire librum, neq; respicere illum. Et Ioannes multum huius rei gratia, asserit se fleuisse: quoniam nemo dignus inuentus est, aperire librum, nec videre eum aut intelligere. Sed vnus de senioribus dixit ad eum: Animæquior esto, ne fleueris, in proximo est, vt consoletis & tu, & omnes esurientes & sitientes iustitiam. Vicit ecce leo de tribu Iuda, agnus Dei, radix Dauid, fortissimum, & alligauit eum, ille habet clauem Dauid, & aperiet librum mysteriorum Dei, & soluet septem signacula eius. Apoc. 5. Igitur in libro isto tertio, septem quæstiones, quasi septem libri sacre scripturæ, maximè euangelij signacula proponam: & cum clauē Dauid respondendo ad eas, soluam & aperiam ad verbi Dei sincerum intellectum super omnia necessaria. Quorum primum erit:

Sigillum
primum.

Quid sit prædicandum? Sigillum primum & Cap. I.

Anc quæstionem magister summus diluit dicens:
Rom. 16. Prædicate euangeliū omni creaturæ: Et apud Mat-
thæum: Euntes docete omnes gentes seruare omnia, quæ
Matt. 28. cunq; mandauī vobis: Et hoc iuxta verum & germanum
scripturæ intellectum: Non verba solummodo scripturæ.

fed & intellectum quem in eis intendit spiritus sanctus, populo proponendo. Hinc diuus Petrus, ait: Si quis loquitur, quali sermones dei. Et iterum: Omnis scriba doctus ad sobrietatem, in ecclesia (quæ est regnum cælorum) similis est homini patrifamiliâs, qui de bono cordis sui thesauro profert noua & vetera, dū ad iustitiam populū erudit: hoc est, noui & veteris testamenti testimonia. Hic tamen, (quod magistri mendaces garriunt sed mendacissimè) adsertor noster, non abiicit sanctorum doctorū lucubrationes, nec damnat, nec quæstiones. Nam & scripta doctorum vera, vbi idem sentiunt omnes, scripta sacra sunt placita deo, & imprimis necessaria ad scripturæ sacre verū intellectum. Sed iniquorum damnat fabulationes, quæ non sunt, vt lex dei, vera, sed falsitas ipsa & imposturæ veri dei, & deprauationes, adulterationes siue cauponationes.

1. Pet. 4.

Matt. 13.

Dani. 12.

Psal. 118.

2. Cor. 2.

2. Pet. 3.

Sacra scriptura est hæreticorum liber & fundamentum. Caput II.

Sed obijcis: Hæreticorum scripta sunt vt lex dei, imò ipsum verbum dei, quod docent, inculcant, tractant & exponunt. Responsio: Lutherus dicit in suo præceptorio, & super vigesimum octauum capitulum libri Genesis, quod sacra scriptura fundamentum est & liber Hæreticorum, et quod ex ea omnes Hæretici suos probauerunt errores. Vide & sermonem secundum dominicæ octauæ post Pentecost. Dicimus ergo, Hæreticos habere gladium spiritus sancti quod est verbum dei, sicut habent Catholici, & sæpius plures scripturas quàm hi, sed non eadem intentione & modo tractant scripturâ. Sancti scripturas, tractant & docent ad auditorum salutem: Hæretici ad eorum perditionem. Sicut exempli gratia: Catholici principes & castra dei, arma habent ad fidei, pietatis & ecclesiæ propugnatio-

A

Eph. 6.

T

gnatio-

gnationem: Turca in omnibus armis & bello necessarijs, superat credentium apparatus, ad fidei, iustitiæ, pietatis & ecclesiæ desolationem, subuersionemq; & vt in suam impietatem & æternam damnationē secum trahat totum mundum: Hæc parabola, est temporis instantis: quam obsecro pius prædicator latè expendat, pro simplicium adificatione & salute.

B Nec nouū est, q̄ rebus suapte natura bonis, sanctis, vtilibus, necessarijs & honestis, boni rectè vtatur ad gloriam dei, suamq; necessitatem, vtilitatem & salutem: Mali verò & filij diaboli, eijsdem rebus pessimè abutantur, ad dei offensam, scandalum paruulorum in fide, & ad propriam & aliorum mortem & damnationem. Habet ecclesia sanctorum, arma lucis, Christiformium virtutum, quæ non carnalia sunt sed potentia deo, ad destructionem munitionū diabolicarum &c. quibus resistit diabolo in diebus malis. & in omnibus stat perfecta. Habet ecclesia malignantium.

Rom. 13. & sua arma cum Goliad spurio & in quibus confidunt.

Ephe. 6. cut fortis pater eorū diabolus teste euāgelio. Habent opera tenebrarum, habent linguas acutas vtrinq; scindentes pro gladijs. Et linguas suas exacuunt sicut serpentes. Et gladijs istis & armis diabolicis ecclesiam iustorum, eminus cominusq; oppugnant vt expugnent. Iustus emit & portat arma, vt ab iniurijs & latronibus se defendat, non vt vlli noceat. Latro eadem arma defert, vt bonos occidat, substantiam eorum & labores diripiat. Boni medici suas herbas & pharmaca habent, quibus sanant malè habentes & eos eripiūt de morte: Mali & proditores, eijsdē speciebus, propter malam compositionem, sanos debilitant, & debiles occidunt. Ex eodem auro & argento fidelis faber argentarius bonam monetam cudit, quia peiora auro & argento non addit, sed de puro operatur. Malus &

in.

infidelis, de sua parte, adulterinam fabricat, quia materiam suo dolo & furto falsificauit.

Habent amici veri verba amicabilia, & profunt, habent & proditores dolosi multo amicabiliora verba & si- *1. Cor. 11.*
 gna, ut decipiant & occidant: sicut serpens Euam seduxit, *3. Reg. 2.*
 & Ioab duos viros meliores se occidit. Mulier procax, ad- *Prou. 7.*
 lescentem irretit. Sic scorpius facie blanditur, sed cau-
 da inficit & occidit. Ex eodem vase, ex eadem massa, ex
 eodem caldario, pincerna amicis sanum vinum, & eis quos
 odit, lætale mulsu proponit: Quia illis vinum purum,
 his veneno mixtum, quod in crateram eorum clam po-
 suit, obtulit: Ideo illorum corda ex vino lætificantur, ho- *Psal. 103.*
 rum torfiones & infirmitates augentur per momenta sin- *2. Mac. 9.*
 gula temporum, & regerunt mortem. Sic pistor, ex eadem *Psal. 103.*
 massa panem sanum, qui corda hominum confirmat, ami-
 cis parat, Inimicis verò & quos iniquo odio odit, adden-
 do venena, facit panes mortis. Sic cocus ex eodem calda-
 rio, amicis sanum, inimicis mortiferum cibum ministrat.
 Sic ecclesia Dei, sancti doctores, sinceri prædicatores, ex *Luc. 1.*
 verbo Dei esurientes implent bonis, sanant omnes infir- *Psal. 102.*
 mitates animarum, proponunt vinum optimum, pa-
 nem purissimum, cibum sanum: quia sincere verbum Dei
 tractant. Hæretici, eò quòd fermentum suum verbo *1. Cor. 5.*
 Dei addunt, illud adulterant & deprauant, omnes langu- *Gal. 5.*
 dos faciunt & occidunt, qui de vino suæ prostitutionis *Apoc. 17.*
 bibunt, & panem pollutum et veneno ab eis mixtum ac-
 ciunt. Sic virgo et honesta mulier, ad honestatē se ornat,
 Meretrices verò salaces, id ipsum faciunt, et in ornamentis
 honestas excedūt, ad capiendas animas. Nec ideo pudicæ,
 castæ et honestæ sunt meretrices ipsa retia diaboli, quod *Luc. 16.*
 auro, argento, lapidibusq; pretiosis sunt ornatae, bysso et
 purpura induta. Sic hæreticos, veraces nō faciūt multę scri-
 pturæ,

pturæ quas corruptè allegant, & violenter ad se trahunt. Nam sicut illam ornamenta multa non faciunt honestam & pudicam sic hæreticum diaboli apostolum, multæ allegationes non faciunt veracem. Manet & est illa rete diaboli & vitiorum sentina, quantumvis ornata omni cultu muliebri. Et hic est magister mendax, minister & apostolus diaboli, dux cæcus, seductor & fascinator populi, etiam si sultus ad speciem sit & apparentiâ omnibus sacris scripturis. Igitur blasphemia in spiritum sanctum & impugnationis est veritatis agnitæ, astruere, quod hæreticorum fabulationes, insanæ, falsæ, peruersa dogmata, excogitata (quæ colunt & pro oraculis haberi volunt) mendacia, sint verbum & lex dei. Non sunt sicut lex Dei, quæ docet declinare à malo & facere bonum, pacem, & veritatem diligere: sed sunt diaboli mendacia, quibus fascinator populi ne veritati obediat, in lege dei ambulet, bonitatem faciat, ab omni via mala pedes suos prohibeat, pacem & sanctimoniam inquirat & persequatur: Nam viæ illius viri & mulieres, odiunt bonum & diligunt malum, astant omni viæ non bonæ, nec Deum timent, nec homines reuerentur, ad omnia opera bona sunt reprobi: Omnes ad malum currunt, sicut equi impetu euntes in prælium.

Ex fructibus arbor cognoscitur, ex profectu in scientijs & moribus discipulorum, magister diligens: ex disciplina & sanctimonia auditorum, prædicator bonus: Ex sanitate infirmorum, medicus expertus: ex opere, iudicatur artifex.

Elucidatores & illustratores scripturarum, sancti doctores, vitam per Christum æternam suo labore meruerunt. Caput III.

A DE doctoribus sanctis, verbum Dei sincerè declarantibus & docentibus, sicut ex deo, corâ Deo, in Christo

1. Cor. 2.

Ho tractātes, ipsa æterna sapientia dicit: Qui elucidāt me, *Eccī 24.*
 vitā eternā habebūt. Nam declaratio scripturarū quam il *Psal. 118.*
 li elucubrarunt, illuminat pios, & intellectum dat paruu- *Dan. 12.*
 lis & humilibus. Et Daniel ait: Qui ad iustitiā erudiūt plu-
 rimos tanquam stelle fulgebunt in perpetuas eternitates,
 Et ibidem: Tu Daniel, signa librū & clade sermones vsq;
 ad tempus statutum. Nam plurimi transibunt: Nempe do- *1. Pet. 5.*
 ctōres sancti, quos Deus misit pascere oues suas sciētia san- *Hier. 3.*
 ctōrum & salutis, & doctrina sana, quæ est secundum euā-
 gelium gloriæ beati Dei, & multiplex erit in eis intelligen- *Iob 28.*
 tia: quæ doctorum diligētia, q̄ profunda scripturarū scru- *Matt. 13.*
 tati sunt, producta est in lucē. Sicut & magister summus, *Rom. 4.*
 occulta prouerbiorum & parabolarum in quibus populo *Luc. 8.*
 loquebatur, seorsum discipulis suis (quibus datū fuit nos- *Luc. 24.*
 se mysteria regni Dei) exposuit. Sic & discipulos illos E-
 maus oppidum contendentes: breui temporis spacio, ple-
 nissime edocuit omnia, quæ de ipso scripta erant in lege,
 in Psalmis & omnibus prophetis. Hinc apostolus, sectari
 charitatem, & spiritualia omnia iubet æmulari, magis aut
 vt prophetent, hoc est, vt sacræ scripturæ verum intelle-
 ctum, verbo præsētibus, & scripto posteris proponant. *1. Cor. 14.*
 Vult omnes linguis loqui, magis autem prophetare: Qui *1. Cor. 4.*
 facit hæc (sicut omnes doctores ecclesiæ, diligentissime fe- *1. Pet. 4.*
 cerūt) fidelis est minister Iesu Christi, et dispensator mul- *2. Tim. 2.*
 tiformis gratiæ Dei. Isti fideles fuerunt, vnde idonei crant
 & alios docere.

Duo denarij stabulario dati, quid sint. Caput III.

Nouum prōinde et vetus testamentum, sunt duo de A
 narij: quos Samaritanus noster, ex hoc mūdo ad pa *Luc. 10.*
 trem rediens, stabulario tradidit: Hoc est, pastoribus et re *Act. 20.*
 ctōribus ouium suarum, quas sanguine suo redemit. Ex *Ioan. 21.*
 q̄bus singuli pastores, singulorum infirmitatibus mederi *Sap. 16.*

T 3 debent.

debent. Et ex quorum floribus, succis, herbisque ad medicinam aptis pharmaca debent componere, prout cuique opus est suo morbo pellendo & sanitati recuperanda. Neque enim herba aut malagma pharmacopolarum arte adhibetur, sed sermo Dei sanat contritos corde, alligat omnes contritiones eorum & sanat omnes infirmitates eorum. At ars
Sap. 16. artium est (teste diuo Gregorio) regimen animarum. Hic
Psal. 102. multa prudentia opus est, ut predicator unicuique quod eis prodest, proponat. Nam quod sanat unum, occidit alium, quod uno tempore prodest, alio officit. Verum hæc latiores sunt, quam hic tractari possint: Videat qui vult, diuum Gregorium in pastorale, ubi affatim hæc est prosecutus parte tertia per totum.

Supererogare quid sit. Caput V.

Phil. 4. **A**SI verò quid supererogauerint quod ædificat, quod pacem Dei, quod mores, quod honorem Dei, quod salutem animarum, ordinem, disciplinam, rigorem, vitiorum terminium, virtutum plantationem, & bonum promouet, ordinant, statuunt, decernunt, docent, declarant, erunt ex facris literis: hoc pollicitus est eis se redditurum ac remuneraturum, cum redierit ad vniuscuiusque mortem & retributionem.
Matt. 22. In istis duobus denarijs, imago & similitudo regis regum
Cant. 1. est expressa. Ista sunt duo vera sponsa, meliora vino, & vni
Exod. 32. guentis optimis fragrantia. Sunt duæ tabulae, in quibus cha
Deut. 9. ritatis præcepta digito Dei sunt exarata. Sunt duæ tubæ ar
Num. 11. gentes, quibus populus Dei ad prælium contra aëreas potestates excitatur, ad sabbatismum gratiæ conuocatur, ad castra monenda, & eundem de virtute in virtute pronocatur, cum quibus dicimus laudem Deo. Sunt duo ostia in templo Dei, quod nos sumus. Sunt duo gladij apostolorum, qui
Luc. 22. sufficiunt: Duo candelabra lucentia ante conspectum dei:
Apoc. 11. Duo magna luminaria lucentia in firmamento caeli. Luminare

nare minus, quod nocti præsuit, testis vetus est. Luminare maius, quod in die gratiæ lucet, nouum testamentum est. Sunt duo Cherubim ex auro purissimo, in quibus est scientiæ & sapientiæ Christi plenitudo abscondita. Sunt duo testes veracissimi, in quorum ore stat omne verbum. Sunt duo talenta, quibus negotiari, & nostram salutem cum metu & tremore debemus operari, donec dominus venerit.

Gene. 1.

Exod. 25.

Ezech. 37.

Deut. 7.

Matt. 25.

Luc. 19.

Quis uerbum Dei debet predicare? Sigillum secundum. Et Caput VI.

Sigillum

secundum.

A

Mulieres, inquit Apostolus, in ecclesia taceant: In silentio autem discant, auscultando cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto. Ergo uirorum est functio ista. Sed nec omnium, sed eorum solummodo, qui ad hoc munus obeundum idonei sunt: Illis pro uincia hæc debet committi. Sic vindicator noster, non omnes ad istud officium, sed apostolos & septuaginta duos discipulos designauit. Sic Apostolus hoc oneris, episcopis & presbyteris, qui regunt ecclesiam Dei, imposuit. Qui potentes erant in doctrina sana ad alios exhortandos, & eos qui contradicunt reuincendos. Vnde ait propheta: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & simplices filij Dei ut columbæ, legem Dei requirunt ex ore eius: angelus enim domini exercituum est.

1. Cor. 14.

1. Tim. 2.

2. Tim. 2.

Matt. 10.

Rom. 9.

Luc. 9.

1. Tim. 3.

Titi 1.

Matt. 10.

Mal. 2.

Sacerdotes & ciuitatis Dei speculatores atque custodes debent annunciare populo peccata eorum, & domui Iacob scelera eorum. Hinc Apostolus ait: Vt mihi si non euangelizauero. Nam si speculatores, populo Dei voluntatem & iudicia eius iusta non denunciant, Deus sanguinem pereuntium ex eorum taciturnitate de manu eorum requirit. Pascant ergo exemplo sanctæ conuersationis, cibo corporalis sustentationis, & pabulo verbi Dei, eos qui sub manu eius sunt. Predicent uerbum, instent oportunè, impor-

B

Esai. 58.

Ezech. 3.

1. Cor. 4.

Ezech. 3.

Ezech. 3.

Hier. 6.

2. Tim. 4.

impor-

importunè: Et iterum. Dum venio, attende lectioni & doctrinæ. Hæc enim faciendo, & teipsum saluum facis, & eos qui te audiunt.

At nunc messis multa est, sed operarij fideles pauci, qui syncerè verbum Dei & Christū prædicent. Quo fit, ut multi sint, qui veritatem audire cupiant catholicam, & desint qui doceant. Videat pastor bonus de cælo, & mittat operarios in vineam, cultores in suum agrum, & pastores bonos in ouile suū. Oves enim ecclesiæ iam sunt dispersæ in montibus, non habentes pastores.

Sigillum
tertium.

Qualis debet esse uerbi Dei prædicator & minister

Sigillum tertium. Caput VII.

A

2. Cor. 5.

Heb. 7.

Psal. 17.

1. Cor. 10.

1. Thes. 2.

2. Thes. 3.

1. Cor. 4.

Phil. 3.

1. Tim. 3.

Titi 1.

D quod dico: Debet esse instar Christi, pro quo legatione fungitur, & qui proponitur per eum: Innocens manibus, impollutus, & mundo corde, sanctus, segregatus à peccatoribus, ne cum peruersis peruertatur, & tanto excelsior cælis & alijs iustis quibus præest in domino in omni perfectione gratiæ & vitæ, quanto solis claritas & ardor, excellit alias stellas cæli in claritate & calore. In claritate quidē intellectus, per veritatis fidei cognitionem: In calore verò & ardore charitatis, per bonitatis amorem & operationem. Hinc doctor & magister gentium in fide & veritate ait de seipso: Placete omnibus in bono, sicut & ego per omnia omnibus placeo. Quia, sanctè, iustè, & sine querela omnibus adfuit. Seipsum omnibus formam quam imitarentur dedit. Vnde ait: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Sed & illos nihilosecius obseruate, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Sic irreprehensibilis, & sine crimine in vita & conuersatione, sicut oportet Dei dispensatorem esse: Ornatus virtutibus, prudēs, pudicus, hospitalis, benignus, sobrius, iustus, sanctus, continens. Sit item, non superbus, non iracundus, non uolens

nolentus, non percussor, sed modestus, non litigiosus, nō
 turpis lucri cupidus. Vt nemini det vllam offensionem, *2. Cor. 6.*
 ne vituperetur ministerium eius: sed seipsum in omnibus *Tit. 2.*
 præbeat exemplum bonorum operum, in doctrina, in in-
 tegritate, in grauitate. Sic primo debet curare seipsum, &
 docere se, priusquam alios doceat. Deinde facere & doce-
 re cum Christo: & cum Esdra parare cor suum, vt inuesti-
 get legem Dei. Quia peccatori Deus dicit: Quare tu enar-
 ras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tu-
 um? Ex quo tu odis disciplinam &c. Summa, quos Deus
 eligit ad hoc munus, hos cōformes facit imaginis filij sui:
 vt idonei sint ministri verbi & noui testamenti. Et si pec-
 catis sunt obnoxij, vt apostolus, Cyprianus, Augustinus,
 multiq; alij emundat eos ab omnibus inquinamentis car-
 nis & spiritus facitq; eos vasa in honorem, sanctificata vti-
 lia domino & ad omnia opera bona parata.

Luc. 4.
Rom. 7.
Act. 1.
1. Esd. 7.
Psal. 39.
Rom. 8.
2. Cor. 3.
2. Cor. 7.
2. Tim. 2.

*Peccatores malæ uitæ, interim quòd sani sunt in fide,
 sincerè possunt uerbum Dei prædica-
 re.* Caput VII.

NON hæc dixerim, quòd nullus peccatis irretitus
 possit rectè prædicare uerbum Dei. [Possunt qui-
 dem peccatores, ambulantes uiam latam quæ ducit ad per-
 ditionem, interim quòd sani sunt in fide, vtiliter alijs uer-
 bum Dei seminare, sed ad propriè cumulum dānationis.
 Saluant alios, damnant semetipsos: Docent alios deum de
 mereri bonis operibus, & docent Deum quomodo eos dā-
 nare debet pro suis sceleribus. Et ore proprio iudicatur:
 os eorum condemnat eos. Sic multi laborauerunt in arcæ
 ædificatione, qui perierunt propter peccata sua extra arcā
 in aquarum inundatione. Iudæorum scribæ, pharisæi, & sa-
 cerdotes magis ostenderunt ex Michea locum, ubi Chri-
 stus erat natus, vt recta uia irent ad eum. At illi ad Christū

A
Matt. 7.1
Luc. 19.
Gen. 6.
Mich. 5.
Matt. 2.

V non

Matt. 2.

non acceſſerunt per fidem, ſed per obſtinationem & odi-
um iniquum, quo eum gratis oderūt, & pro eo quod eum
diligent, poſtea ei detrahebant, magis ac magis ſe ab eo
elongauerunt, ſemperq; longius à Deo ſalutari ſuo receſ-
ſerunt. Lapides & manus in via poſita, rectam alijs qui in
ciuitatem habitationis eunt, Hieruſalem videlicet cæleſtē
ne errent in inuijs & in aquoſis ſicut oues quæ perierunt,
viam oſtendunt, at illa ſtant immobilia, nec eūt cum eun-
tibus, ideo in omnibus aeris at temporis moleſtijs perſeue-
rant & pereunt. Stella quam Magi viderunt in oriente,
recta via Magos ad Chriſtum perduxit: Sed ſupra domum
ſtetit, nec eam cum Magis intrauit, nec in Chriſtum credi-
dit, nec ſperauit: nec ſub potenti manu eius, ſe proſternen-
do humiliauit coram eo: nec eum in fide, in ſpiritu & ve-
ritate adorauit. Nec ex charitate ei munera obtulit. Imò
vt doctores dicunt, miniſterio ſuo expleto, ruſum in ter-
ram aut aërem de quo formata erat, redacta eſt. Ad omne
bonum & ſalutem verā, luce ſua perduxit magos: Illa autē
ex miniſterio ſuo, nihil prorsus habuit emolumenti. Sic
fabri lignarij & cementarij regibus terræ & quibuſuis di-
uitibus, altas ædes, magna palatia, caſtra ſuperbiſſima ædi-
ficant, ſed ipſi non habitant in eis. Sunt medici expertiſſi-
mi, qui ſemper aut ſaltem crebrò malè habent: Nihilomi-
nus, alijs opem eorum requirentibus, ſalutis antidota tri-
buunt per quæ conualeſcunt de infirmitatibus ſuis. Sic a-
lijs non ſibi vellera ferunt oues: mellificant apes: fructi-
ficant arbores, laborant equi, vites abundant vuis, cana-
les & aquæductus adducunt aquas: Ego eleemoſynas, pa-
nem vitæ, aquam videlicet ſapientiæ ſalutaris, de manu
mali ſerui & infidelis diſpensatoris accipio. De infide-
litate & malitia, ipſe pro ſe rationem reddat domino
ſuo. Candela lucendo alijs, ipſa in nihilum redigitur.
Ergo ſi prædicator ſanus in fide eſt, ſed malè viuunt atra-
men

men bene docet, quæcunque dixerit facite secundum o-
pera autem eius, nolite facere. Fit etiam persæpe quòd o-
ptimi prædicatores, ad persuadendum cõendaque corda
instructissimi, sapientia & verbis affluentes, doceant ali-
os, & seipfos non doceant, curent alios & non curent se-
metipfos. Verùm accipe tu salutis tuæ remedia, & dimit-
te illum in languoribus suis interire, & computrescere in-
star iumentorum in stercorebus suis, si non vales eum con-
silio tuo iuuare, si non vult intelligere vt bene agat, & a-
nimam suam saluet, sed omne consilium Dei contemnit.
Sicut multi potestate præditi qui iustè, pacificè & piè, sub-
ditos suos moderantur secundum Deum, sed ipsi vel car-
nis curam in desyderijs cum scandalo multo faciunt, vel
iniustis legibus subditos grauant. Tu vt ere pace quam ser-
uant, respondeant ipsi Deo, si quid sceleris delignant.
Vnusquisque onus suum portabit, & pro se rationem red-
det. Sic & tu fac cum tuo prædicatore. Interim quòd sanus
est in fide, & viam Dei docet in veritate, vt ere sorte tua, de
scādalis vitæ ipse respondeat ante tribunal Christi, vbi nos
omnes manifestari oportet.

Matt. 23.

Rom. 2.

Luc. 4.

Ioel. 1.

Galat. 6.

Matt. 22.

2. Cor. 5.

Diabolus, sui similes prædicatores mittit.

Caput VIII.

Diabolus verò, qui locum suum non seruauit, in ve-
ritate non stetit, ab initio peccauit, semper circuit
quærens quos deuoret, qui accusat iustos, calumniatur in-
nocentes, turbat pacem habentes, consulit mala, odit ho-
minum salutem, similes sui subornat prædicatores aposta-
tas maledictos, pfidos votifragos, desertores, desperatos,
psumptuosos, Deo & hominibus odiosos, cõuersos in arcu
prauu in reprobu sensum datos, corde suo pessimo semp
machinâtes mala, cælum terræ, sancta profanis miscentes,
ius fasq; confundentes, omni tempore iurgia seminantes,
nunquam

A

2. Pet. 2.

Ioh. 8.

Apo. 12.

Pro. 6.

V 3

nunquam

Hier. 9.

Prou. 4.

Galat. 3.

Epe. 4.

1. Ioan. 2.

2. Tim. 3.

nunquam non vias domini iustas bonas & sanctas subvertentes: Qui laborant diu noctuq; vt iniquè agant, vt seducant, vt multos secum in damnationem pertrahant. Nec dormiunt, nisi malefecerint: nec rapitur somnus ab eis, nisi supplantauerint, in errores traxerint, fascinauerint multos bene currentes, ne obediētes veritati veritatem faciant, & crescant in charitate, in Christo, in salutem: Qui mundum & ea quę in mundo sunt diligunt & semetipsos, non Deū, homines vel magis diaboli, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parētib; immorigeri, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace Christi, criminatores, incontinentes immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cęci, voluptatum amatores magis quā Dei.

Eiusmodi artibus Lutherus est instructissimus cū colit uie sua & cooperatoribus reprobis circa fidem. Talibus pennis sunt ornati harpię istę. Illis coloribus sunt, vt cognosci possint, depicti: Nempe, apostata in signes, obstinati in malitia, subdoli in verbis, veritatis subuerfores & fidei. Illorum diabolus arte utitur & calliditate. Et nemi mittit, nisi viam veritatis prius abiurauerit, & retro abierit, relicta via Dei quam elegit, & in qua se Deo seruitorum promisit.

Doctus debet esse prædicator uerbi Dei:

Caput X.

Psal. 1.

2. Tim. 3.

Act. 22.

Gal. 1.

1. Tim. 4.

Ioan. 5.

Secundo loco requiritur, quod uerbi Dei prædicator, in lege Dei sit instructus, & in lege eius meditetur die ac nocte. Vnde Timotheū apostolus effert laudibus, q̃ sacras literas ab infantia didicerit, quę eū instruere poterāt ad salutē per fidē. Sic apostolus ad pedes Gamalielis legē Dei didicit. Veritatē autē euangelij, non per hominē nec ab hominibus, sed per reuelationem habent Iesu Christi. Quapropter attendat, uerbi Dei præco lectioni, scrutetur scripturas, in lege domini meditetur die ac nocte. Sapientiā omni-

omnium antiquorum exquirat: In multitudine presbyter Psal. i.
 rum prudentium stet, & prudentię illorum ex corde cō Eccī 39.
 iungatur, ut omnem narrationem Dei possit audire ab eis, Eccī 6.
 et prouerbia laudis non effugiant eum.

Prædicator doctrinam suam conferre debet.

Caput XI.

DEbet cum doctis, cum ecclesiæ columnis, cum ama- A
 toribus veritatis, q̄ prædicat conferre (ne in vacuū Gal. 2.
 curret) cum apostolo Paulo: Si hoc ille fecit, qui fuit in ter 2. Cor. 12.
 tium cælum raptus, et tam arcana verba audiuit quæ non
 licet homini loqui: qui euangelium suum habuit per reue- Gal. 1.
 lationem Iesu Christi, qui tanto miraculo vocatus fuit ad Acto. 9.
 culmen functionis apostolicæ, qui tametsi signis, virtuti- Act. 13. 14.
 bus, prodigijs atq; miraculis stupendis sequentibus cla- 16.
 ruit, quibus dominus sermonem eiusdem cōfirmavit, ni- Galat. 2.
 hilominus non motu proprio, sed per reuelationem Hie-
 rosolymam concessit, ac seorsum cum apostolis contulit
 euangelium quod prædicauit in gentibus, quid nos face-
 re oporteat, qui sumus exigui temporis, crassioris Miner-
 uę, et minores ad intellectum iudiciorum et sacramento- Sap. 9.
 rum Dei, nemo non videt.

*Lutherus nullius iudicium super doctrinam suam vult sustine-
 re, et cur hoc?*

Caput XII.

Lutherus verò adeò prudens est apud semetipsum, a- A
 deò sibi ipsi sapiens et in oculis suis, tam alta sapit, q̄
 similis altissimo factus est, et nullius iudiciū pati vult sua
 doctrina. Et hoc certè non absq; rationibus magnis. Nam
 malè sibi conscius non ignorat (ut timida est nequitia, et
 semper seua presumit perturbata conscientia) q̄ mox ut Sap. 17.
 doctrina sua examinaretur, doli depræhenderentur, erro-
 res seipsos proderent, hæreses manifestarentur. Sicut falsa

V 3 moneta

moneta, mox vt in manus eorum qui in auro & argento operantur venit cognoscitur: Qui malè agunt, lucem odiunt, nec ad lucem veniunt, ne arguantur & cōdemnentur opera eorum. Sed vltra non proficient, quia nō solum insipientia, sed & malitia & nequitia eorum, iam manifestata est omnibus, & lumine repræhensa & damnata. Sic impostores & viles merces habentes, merces suas commendant, iurant & peierant, vt simplicibus imponant. Bonum vinū, bona merx, seipsam laudat & prodit. Sed laude propria indigent, quos rea conscientia accusat intus, & damnat. Verū, qui seipsum commendat (etiam si Stentoreo id clamore faceret) ideo probatus non est, iustus & bonus, sed quem Deus commendat.

B At incidit in Scyllam, dū voluit vitare Charybdin. Quia dum nullius iudiciū sustinere voluit vel censuram, eo pro lapsus est insipientia ad confusionem suā superbiam, q̄ trahit, seipsum manifestissimè, idq̄; ferme in omnibus, quæ temerè cōtra Catholica dogmata effutiuit. Nā negat quæ asseruit, & asserit quæ paulo antè negauit. Et sicut vbiq̄; se cum dissidet ipse, sic caudarū suarū nullus est, qui sui non impugnet dicta magistri. Vnde fit, vt ignores, vt Flaccus ait: Quo teneas nodo mutantem Prothea vultū. Nam impius, facit opus instabile. Sic deus misit spiritū pessimū diffensionis, sed nobis vtilissimū: inter eos. Nā multi ceperunt eum detestari ac traduxerunt ditis libris, & scelera sua ei exprobrare. Nā sicut pax bonorū, ita discordia, malorū est optima. Sicut è cōtrario, Nihil discordia bonorū, & concordia ac pace malorū peius & damnabilius est in mundo. Sic manus profani huius Ismahelis est contra omnes orthodoxos & manus omīum etiam suorū, in multis est contra eū. Sic blasphemus iste Sennacherib, à filiis suis, iusto dei iudicio occiditur. Sic pprio gladio spurij huius, qui agnominibus Israhel fastu superbissimo exprobrauit, caput am-

putat

putatur. Ideo, cum regnū eius ita sit in se diuisum, in pro- *Matt. 12.*
ximo eius desolatio speranda est. *Luc. 11.*

Præcones ergo verbi Dei, scientiam legis habere debēt, *Leuit. 10.*
vt discernere possint inter sanctum & profanum, pollutū *Luc. 1.*
& mundū, vt scientiam salutis, sanctorū & dei dare possint *Sap. 10.*
plebi commissæ sibi, in remissionem peccatorum eorum. *Esa. 11.*

Verū, quis sine mœrore cordis, deploratissima nostra C
tempora recogitare potest, quando episcopi, sacerdotes &
propheta, præ vino inscij sunt, & errāt præ ebrietate à via *Esa. 28.*
dei, sicut oues quæ perierunt. Absorpti sunt (ait os domi- *Eccl. 56.*
ni) à vino, errant in ebrietate, nesciunt deum, ignorant iu-
diciū, Quem ergo docebunt iustitiam, & quem intelli-
gere facient voluntatem dei bonam, beneplacentem &
perfectam, cæci isti speculatores? Proh salus, quot sunt *Rom. 12.*
modo inter episcopos, sacerdotes & religiosos, filij Be-
lial, nescientes dominum, neque officium sacerdotale *2. Reg. 1.*
ad populum, ventres, & pro deo ventrem habentes. Pro-
pter hæc, lacerata est lex: & non peruenit vsque ad fi- *Abac. 1.*
nem iudiciū: Ideo leges contemnuntur, ius mutatur, *Esa. 24.*
sædus sempiternum dissipatur, & malitiæ diluuium inun-
dauit, & perdidit omnes. Iusto insuper dei iudicio fit, vt *Osee 4.*
sicut sacerdotes scientiam dei repellūt, repellit & eos dñs,
ne ei sacerdotio fungantur, vt cernimus in præsentiarum.

Prædicator debet in dilectione ardere.

Cap. XIII.

Tertio loco, in ministris verbi dei requiritur affectus A
inflammatio: vt legem dei igneam, & ignitum dei *Deut. 33.*
eloquium vehementer (Omnis enim sermo dei, ignitus *Psal. 118.*
clipeus est) ignea lingua docere possint. Hinc super disci- *Prou. 30.*
pulos in linguis igneis spiritus sanctus venit, quādo igne- *Ast. 2.*
am euangelij legem prædicare in toto mundo debuerunt:
Vt verbis affluerēt ad ea docenda quæ spiritus sanctus Io. *Matt. 10.*
quebatur per eos, & igne diuini amoris auditorū animos
& pe-

& pe-

& pectora inflammarent. Quia, vanus nulliusq; momenti est sermo prædicatoris, si auditoribus non præbet incendium amoris. Sed quomodo valet, qui frigidus est et tepidus, in aliorum corda ignem diuini amoris accendere? Neque extinctus carbo, nec candelæ extincta alios accendunt aut ardere faciunt; sed igniti carbonēs alios, et accensæ candelæ alias accendunt. Igitur ex prædicatoris ardore, fructus eius doctrinæ perpenditur. Vnde fit, vt qui multum amat, et tali amoris flamma ardet vehemēter, fructū multum adfert. Qui parum, paruum: Qui nihil, nullum. Talis minister verbi Helias fiunt, qui zelans pro domino exercituum, surrexit quasi ignis, et verbum illius quasi facula ardebat. Sic vindicatore nostro teste, Ioannes (inter natos mulierum maximus coram domino) lucerna ardens erat in se, et alijs lucens, per omnis iustitiæ impletionem. Ardebat, ideo ad eum omnis Iudææ regio confluit, confitebantur sua peccata in pœnitentiam. Et relicta malitia, conuertebantur ad dominum, custodientes propter verbaliorum eius vias duras: Sic Apollo, feruens spiritu loquebatur, et hoc modo multum contulit ijs qui crediderunt. Sic et apostolorum verba post susceptionem spiritus sancti, ignita erant: et ex eorū ignito corde, perinde ac flammæ ex fornace vehementer accensa, ac igne plena erumpiebant, ac omnes circumstantes præordinatos ad vitam eternam, accendebant. Hæc vnica ratio est, quare tam breui in tempore, tam multos saluos fecerint, tam multum in patientia attulerint, in vasto mundo. Sic Franciscus, sic Dominicus, sic alia luminaria mundi, tam multos conuerterunt, quia illo diuino igne vehementer intus arserunt.

B Verum, qui igne concupiscentiæ et cupiditatis ardent, qui nunquam dicit sufficit, sed iugiter, affer, affer clamat: Vel facibus carnalis libidinis, quibus æstuat et vsq; ad inferni, nouissima ardent oēs, hæretici (teste Diuo Hierony-

mo) etiam in breui fructificant morti & multi sequuntur 2. Pet. 2.
luxurias eorum, & sic vna post carnem in concupiscentia
immundicie insatiabilis, ambulant. Sed hæc sicco calamo
transco, quia malicia huius temporis, hæc nimis credibi-

*Predicator debet habere legitimam auctoritatem suæ
functionis.* Cap. XIII.

Quarto loco, ad verbi dei prædicatorem requiritur A
legitima auctoritas & missio. Sic Apostolus con- A
stituit per singulas ciuitates & ecclesias, episcopos & pres- A
byteros: De communi turba, qd hoc fecerit, nihil ibi dici- A
tur: sicut præsumit præsumptio Luderana! Sic Deus olim A
fideles operarios sanctosq; prophetas in vineam suam mi- A
sit excolendam: postea vnicum filium suum. Seruator item, A
duodecim apostolos & septuaginta duos discipulos misit, A
in omnem locum & ciuitatem, quo erat ipse venturus. A
Deus huius seculi, princeps huius mundi, tenebrarum B
harum rector, in hoc Deum & Christum est imitatus. Nam B
& ipse ab initio, serpentis lingua vsus est: ad protoplasto- B
rum seductionem: Fuerunt & pseudoprophetae in popu- B
lo electo, cui legem igneam dederat Deus: qui prædicabāt B
& seducebant populum, nō Missi à Deo: vt infinita de his B
testimonia obuia sunt in antiquo testamento! Nam visio- B
nes mendaces, & diuinationes fraudulentæ, & seductiões B
cordis sui, instabili populo prædicabant, & populus dile- B
xit talia. A

Erunt & tales in vobis (dicit S. Petrus) qui veniunt in A
vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A
Et quod peius est ex nobis ipsis exurgent, & prodibunt, A
sed non sunt de nobis. Nempe, de ouibus Christi, de vasis A
electionis & misericordiae alioquin permāsisent nobiscū, A
& collegissent nobiscum: At illi lupi rapaces sunt, nō par- A
centes

centes gregibus, sed dispergunt, rapiunt, perdunt, mactant
 Ioan. 10. & grassantur sine modo, loquendo peruersa, & discipulos,
 (pares sibi in malitia) post se abducunt.

D Ideo vigilate, ait tuba euangelij, super custodiam gregis
 Act. 20. vestri. Quoniam si vnus, etiam minimus, perierit, ex negli-
 gentia vestra, illius sanguinem de manu vestra Deus requi-
 ret. Etenim anima vestra, pro anima illius. Hanc ob causam
 Ezech. 3. Tito mandat, vt eos qui idonei sunt ad munus illud ob-
 3. Re. 20. eundem, instituat præcones & rectores in ecclesia Dei, quæ
 Tit. 1. Christus sanguine suo acquisiuit, & de manu inimicorum
 redemit: Turbis verò, hac de re nihil scribit. Sic & Timo-
 2. Tim. 2. theo, filio gratiæ, scribit & præcipit: vt ea quæ accepit &
 audiuit ab eo, fidelibus hominibus commendet (nō apo-
 statas damnatis, non desertoribus ecclesiasticæ vnitatis, nō
 viris Belial, non subuersoribus populi & viarum dei) qui
 idonei, ratione vitæ, doctrinæ, & dilectionis feruida, sint
 ad alios docendum. Nam, quomodo prædicabūt, nisi mit-
 Rom. 10. tantur, à legitima potestate & legitimo modo? Hinc tam
 crebrò ait Apostolus de seipso: Paulus apostolus Iesu Chri-
 Rom. 1. sti, secundum voluntatem Dei. Item, Paulus vocatus sine
 1. Cor. 1. accitus Apostolus. Fuit ad functionem apostolatus, voca-
 Ioan. 10. tus à deo & filio dei Iesu Christo: nō ingessit semetipsum,
 non ascendit aliunde, vt pseudoapostoli, & missi contra
 dei & ecclesiæ regulam & ordinatinem.

Missio predicatorum fit multis modis.

Cap. XV.

A Verum, Lutherus sicut & omnes alij fures, lupi & la-
 Ioan. 10. trones, asserit se pari modo vocatū à deo, & missum
 à Christo pro ecclesiæ reformatione, fermè dixerat destru-
 ctione & subuersione, vt opera quæ fecit, testimoniū per-
 Ioan. 10. hibent de eo. At, mendacium hoc impudens & diabolicū,
 14. vera est responsione detegendum, qua & sycophanta per-
 frictæ frontis, mūdo toti traducatur. Quapropter dico, cū
 nullus

nullus nisi mittatur debeat predicare, teste Apostolo: ideo Rom. 10.
obiter sciendum, qd missio ista multifariam multisq; mo-
dis fieri potest.

Aliqui namq; mittuntur à Deo immediate, sicut Moyses, B

Aaron, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Dauid, Ioanes

Baptista, Apostoli & septuaginta duo discipuli, & alij mul

ti nec non ipse vnigenitus filius Dei, qui ait de seipso: Nō

veni à meipso, sed pater me misit. Sed qui sic mittunt, illos

oportet, qd missione suam probet miraculis, virtutibus &

signis. Vide Iudæi Christo dixerūt: Quod tu facis signū,

vt videamus & credamus tibi? Ille aut signa tam stupenda

fecit, q nemo alius fecit. Circuibat docens & pdicans euan

gelij regni, & sanans oēm languorem & oēm infirmitatē

in populo. Et hanc potestatem etiā apostolis dedit & septua-

gintaduobus discipulis, Matt. 10, Luc. 10. Act. 5. Sic sermo-

nem eorū cōfirmavit, sequentibus signis. Et quoties De-

us aliquem misit in signē, pro vineæ suæ cultura, pro ouiu

suarū curatione singulari, & ecclesiæ reformatione, hunc

semper in vita fecit & cōversatione Christo similē, illumi-

natū in fide electorū, inflammatū ardentēq; in amore Dei,

portare imaginē Adæ cælestis, illustrem autenticumq; in

miraculis, prodigijs & signis veris salutaribusq; quibus

vitam & doctrinā eius cōfirmavit. Vt taceam apostolos &

discipulos septuaginta duos: Martinū, Nicolaū, Ambrosi-

um, Augustinū, Benedictū, Antonū magnū, Hilarionē,

Bernhardū, Franciscū, Dominicā, Sanctū Bernhardinū de

Senis, Ioannē Capistranū, & id genus innumeros alios, in

qbus videm⁹ id verificatū. Hinc vas electiōis ait de seipso:

Signa apostolatus mei, facta sunt super vos in omī patietia,

in signis & prodigijs & virtutibus. De qbus idem tuba euā-

gelij ait ad Hebræos: Fides nostra in nos confirmata est,

contestante Deo, signis & portentis & varijs virtutibus,

& spiritus sancti distributiōibus, secundū suā voluntatē.

X 2 Et

Ioan. 12.

20.

Ioan. 6.

Ioan. 15.

Matt. 4.

Rom. 3.

Luc. 6.

Act. 10.

Rom. 16.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Hebr. 2.

- Act. 2. Et in alio loco Lucas ait: Multa signa & prodigia per apostolos fiebant in Hierusalem. Et rursus: Per manus apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. Et de Stephanano dicitur, quod faciebat signa & prodigia magna in plebe.

C Sic & Moses fidelis minister in omni domo Dei, cum mittebatur ad populi electi vindicationem, ad dominum dixit: Nō credent mihi Iudæi, neq; audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi dominus. Tūc dominus tria signa dedit ei, quæ coram populo facere deberet, ad certificationem legationis suæ, quæ & fecit, teste scriptura. Et postea decem horrenda signa fecit in Ægypto: Mare diuisit in diuisiones: Aquas amaras dulces fecit, aquas largissimas vna & altera vice de petra durissima eduxit: Hostes orando prostrauit: erecto serpente mortuo, à viuis & ignitis serpentibus percussos sanauit, Iosue Iordanis aquas diuisit, solem in medio celo immobilem stare donec hostes fuderat, fecit: Taceo Samuelem, Heliam, Helisæum, & illius temporis vasa misericordiæ, in quibus deus se amabilem & mirabilem (eos exaudiendo & vlciscendo in omnes adinventiones eorum) ostendit. Taceo prophetas multos illius temporis, qui miris signis, quæ prædixerunt in nomine domini & euenerunt, functionē missionemq; suam confirmauerunt. Antè me tempus deficeret, priusquàm eos ex ordine, cum signis suis enumerarem.

Ioannes quare signa non fecit. Cap. XVI.

A Thic scycophanta in status superbia, paratione ad contradicendū, quàm ad acquiescendum: & credendū veritati, & seipso doctior, oggannit: Ioannes baptista, magnus coram dño, missus fuit à deo ad testimonium veritatis perhibendū, atq; ad parandam dño plebem perfectam.

Qui

Qui & multos filiorum Israel ad dominum conuertit, sed ille nullum signum aut miraculum fecit: quamuis inter natos mulierum, sanctior eo & maior surrexerit nullus. Ergo falsum est dogma tuum. Sed audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia: Noli epinicia cantare ante legitimum certamen, & hostem victum atque fusas copias. Non gloriatur accinctus aequè ut discinctus.

Luc. 1.

Ioan. 10.

Matt. 23.

21.

Roma. 11.

Luc. 20.

3. Reg. 20.

A Ioannis Baptiste missio unde probetur.

Cap. XVII.

P Róinde sciendum, quòd quamuis Ioannes signa non fecerit, aliunde nihilominus missionis suæ testimonia verissima habuit, quòd missus fuit à Deo. Dispensatione namque diuina actum est, ut ille nullis signis & miraculis legatione suâ firmaret, ut hæc gloria filio Dei seruariet. Vt eò propensiores ad fidem Christi essent, quâto eum cernerent in operibus mirabiliorem, & in documentis magis authenticum, & efficaciorum, habuit ad abundantiam testimonii um sacræ scripturæ, in Esaia: ubi vox clamantis in deserto futuris prænuntiatur. Et hanc de eo scriptam esse vaticinationem, ore proprio confessus est, ut omnes testantur euangelistæ. Habuit & testimonium legationis suæ ex Malachia. Et quòd propheta, Ioannem ibi designauerit, testatur pater celestis de Ioanne dicens: Hic est, de quo scriptum est: ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Habuit & multiplex testimonium filij Dei de se, ut longum adscribere foret. Si autem vrges quòd signa non fecit. Respondeo, quòd Deus signis multis ostendit, quòd placita fuit ei anima Ioannis, & quòd fuit missus ab eo. Nempe faciens eum nasci, de matre senescente & sterili: patrem propter infidelitatem priuando usu linguæ, organa vocis reformando ei in integrum, cum puer natus fuisset, dies octo.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

Esa. 40.

1. Cor. 13.

Mal. 3.

Matt. 21.

Rom. 1.

Luc. 2.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

X 3

Aliqua

Aliqui prophetae & sancti signis non caruerunt.

Caput. XVIII.

A R Vrsus alio ariete, omnia vincentem veritatem (sed
3. Esd. 4. frustra) impugnant magistri mendaces vt suae fuci
prætexant impietati: Dicunt enim: Prophetae multi à Deo
missi sunt, multi item prædicatores sancti, qui nullo mira-
culo, quod legimus in sacris literis, vel historijs fide dig-
nis, doctrinam suam confirmauerunt: nec expressum testi-
monium legationis suae ex scripturis adferre possunt, A-
mos, Michæas, Abacuk, Malachias, Lucas, Barnabas, Titus,
Timotheus, & ceteri. Ad quod respondemus: Primò, quòd
Christi facta & documenta nò sunt omnia scripta, ergo ni-
hil mirum, si pauca vel nulla de eximijs virtutibus & mi-
raculis multorù sanctorù sunt neglecta. Sufficit discipulis,
quòd sunt sicut magister eorù. Quid de vndecim aposto-
lorù doctrina & miraculis in actis apostolicis est digestum?
Petri pauca: Pauli multa opera bona in eis digesta sunt: de
alijs ferme nihil. Et quis tam perfrecta frontis, aut tam ob-
stinata mentis est, qui negare velit eos multos saluos fe-
cisse sua diuina doctrina, inculpata vita, eademque confir-
masse sequentibus signis: quòd hæc disertis verbis attri-
bit euangelista Marcus?

Monachus ubi fundatus sit in sacris literis.

Caput. XIX.

A I Mprudens autem mendacium est, quod perfrecta fronte
de malo cordis sui thesauro proferunt: Minores & infe-
rioris gradus prædicatores, suae legationis nullum in scripturis sa-
cris habere testimoniù. Apostolus & doctor gentiù in fide
& veritate: istis fidei subuersoribus, mente corruptis & ve-
ritatem Dei in mendacium commutantibus respondet, di-
cens: Vos estis corpus Christi, & membra de membro eius
& iterum membra sumus corporis Christi, de carne eius & de
ossibus eius. Et quosdà quidem posuit. Quosdà dicit, non
omnes.

omnes (in ecclesia enim malignantium luderandorum nullus ordo, sed omnia commixta sunt & confusa) Deus inquam in ecclesia iustorum quosdam posuit. Primò quidē apostolos, secundò prophetas, tertio doctores. Deinde virtutes, exinde gratias curationū, opitulationes, gubernationes, grati & linguarū, interpretationes sermonū. Ergo minores & inferioris gradus (vt sunt monachi) suum titulū, nēpe, opitulationū in apostolo habent. Quod vel ex inſcitia vel malicia nō pudet ipsos magistros mendaces negare. Sed vltra non proficiunt aduersarij veritatis. Inſipientia enim illorum & affectata malicia est omnibus iā manifesta & notior propediem fiet: Hic multa de industria tranſeo.

Vita predicatoris, potius quam signa sunt, contuenda.

Caput XX.

Dico inſuq, quod in predicatorē veritatis, magis vita & cōuerſatio docētis attēdēda sunt, & fructus doctrinæ quā signa & prodigia: Hinc Christus ait de ſeipſo: Si mihi ſue verbis meis nō creditis, operibus credite quę facio in nomine patris mei. Illa em̄ testimoniū perhibēt de me. Quod non tam de miraculis eius, quā de operibus ſuis bonis, accipi debet. Hoc ipſum apoſtolus inculcat vbiq;: Nēpe, quod ſanctē, iuſtē & ſine querela credentibus adſuit. Si verò Balaam obtrudiſ & Caiapham, quos prophetaſſe B nullus ignorat, quorum nihilominus neuter ſanctē vixit aut ſigna fecit. Reſpondeo: Quamuis neuter eorum ſpiritū ſanctum habuit vt inhabitatorem, habuerūt nihilominus ſpiritū ſanctum vt linguarum ſuarum motorem. Et quāuis vitæ fuerūt & cōuerſationis iniquę, nihilomin⁹ doctrina eorū bona: ſancta & pia erat, & cū lege dñi p oīa cōcordabat eo modo quo illo tēpore ab electis Dei predicabatur. Ideo doctrinā eorū recipimus, quę fuit à ſpiritu ſancto, & illos dimittimus in ſuis ſcleribus viuorum ac mortuorū iudican-

- Matt. 23.** iudicandos. Facimus quæ dixerunt, secundum opera verò eorum non facimus. Illud bonum, hoc malum est. Illud ex Deo, hoc ex diabolo erat. Sicut & hodierna die (vt prius dixi) etiam audimus prædicatores malæ vitæ, interim qui sani sunt in fide, & viam Dei docent in veritate, sine quouis erroris fermento & corruptione, audimus etiam dycolos, operâtes iniquitatem, & graues iniquitate, interim quod id ipsum sapiunt cum ecclesia Dei in alterutrum secundum Iesum Christum & vnanimes in fide, vno ore honorificant Deum nobiscum, & patrem domini nostri Iesu Christi.

Fructus doctrinæ, in prædicatore aspicere oportet.

Caput XXII

- A** Postremò, in prædicatoribus, qui doctrinam suam signis veris, portentis & prodigijs nõ confirmant, nec suam missionem vllò prophetico aut aliò certo scripturæ sermone asseruunt (quod infallibile & verissimum est) fructus doctrinæ eorum attendere oportet. A fructibus namque arbor, & à bonitate auditorum prædicator verbi Dei, cognoscitur. De quibus fructibus libro primo multa sunt dicta, quæ legantur ibidem.
- B** Nam veniunt quidam in signis mendacibus, virtutibus & signis tam stupendis in omni seductione iniquitatis eis qui pereunt, eò quod veritatem charitatis non receperunt, vel receptam non custodierunt vt salui fieret. Ideo Deus mittit eis operationem erroris, vt credant & consentiant mendacijs, & iudicentur ad mortem æternam omnes, qui non crediderunt & consenserunt veritati, sed iniquitati. Et signa illa falsa, tam magna erunt, ita vt in errore inducantur (si possibile foret) etiam electi ante mundi constitutionem in Christo vt sancti essent, & immaculati in conspectu eius in charitate.

Signa

Signa doctrinam non uitam prædicatoris confirmant.

Caput XXII.

ERgo signa non faciunt prædicatorem bonum, nec Deo acceptum. Quia & melefici Pharaonis signa fecerunt, ^A sicut Moyses amicus Dei. Illi incantationibus suis & cooperatione diaboli, hic in virtute Dei. Multi etiam in hora mortis suæ dicunt: Domine, domine, aperi nobis, saluos nos fac in nomine tuo. Quia in nomine tuo prophetauimus, demones eiecimus, leprosos mūdauimus, & virtutes multas fecimus. Sed nō exaudientur omnes operantes iniquitatem, & non facientes quæ dixit & docuit Christus. Discedit namq; ab iniquitate & facit bonitatē, omnis qui verē & salubriter inuocat nomen domini. Causabantur etiam apostoli de vno qui dæmonia eiecit, sed cum eis non sequebatur Christum, ambulando in lumine & sanctitate. Sic Scenæ principis Iudæorum septē filij circumeuntes nomen domini inuocabant. Sed & Saul olim prophetauit inter prophetas. At non idcirco probatus fuit. Nam Christus apostolis dixit: Nolite gaudere, quia spiritus mundi subijciuntur vobis. Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. ^{Exod. 7. & 8. Matt. 7. Luc. 13. 2. Tim. 2. Luc. 9. Act. 19. 1. Reg. 10. Luc. 10.}

Prōinde miracula: signa & virtutes, non sunt semper argumenta, probitatis, bonitatis & electionis eius, qui ea facit: semper tamen cōfirmatio sunt doctrinæ quam docet, alioqui, Deus testis esset falsitatis, quod nefas est, nedum dicere, sed & cogitare.

Hereticos à diabolo mitti, tota scriptura testatur.

Caput XXIII.

Possunt hæretici scripturas producere, quibus se mis-^A sos probant à Deo, sed renitentes, & per capillos tractas: Quodd autem à diabolo missi sunt & mittuntur, tota scriptura testatur, & fructus eorum pessimi confirmant.

Y de qui-

de quibus libro primo. Sic abudè ostensum arbitror, quomodo verus præco verbi Dei à Deo immediatè absq; hominum consensu missus, ab hæretico, Apostolo Satane, duce cæco, seductore diabolico discerni debet.

Mittitur aliquis à Deo & hominibus coniunctim.

Caput. XXIIII.

- A** SECUNDÒ, aliquis mittitur à Deo & hominibus simul.
- Act. 9.** Sic vas electionis ad hoc munus à Deo vocatus fuit. Nilominus ad id officij ab Ecclesiæ columnis, segregatus eū Barnaba est, & destinatus. Illa missio, fit modis multis.
- Act. 13.** Nam mittens aliquē, ad oues Christi pabulo verbi Dei pascendas, ad excolendā vineam quā transtulit de Aegypto, Christus facit hoc legitima autoritate & secundum Dei voluntatē: Vt sunt veri & Catholici episcopi, & alij potestate præditi, quibus munus hoc est delegatū. Ab istis missus, si sanus est in fide & viam Dei docet in veritate, opere & sermone, verus est minister & idoneus verbi Dei, quod
- Matt. 22.** est spiritus & vita: Et ex eius dispensatione fidei, multiplicas gratiæ Dei, auditores crescūt in salutem, viuunt dignè deo & eius euangelio, fructificāt in omni opere bono.
- Ioan. 6.**
- 1. Pet. 4.**
- Col. 4.**
- 2. Cor. 2.** Omibus sunt odor bonus Chrī, omibus placent in bono.

Missi ad prædicandum à subuersis in fide, fermento errorum, hæresum, malitiæ & nequitia corruptis, eos non iustificat.

Caput. XXV.

- A** Vt, pastores corrupti sunt fermento Saducæorum, quod est hæresis: & damnabilibus sunt erroribus obtenebrati: Aut abominabiles facti in suis horredis, grauius, manifestisq; sceleribus quæ faciunt, in quibus scandalizant paruulos, percutiunt conscientias infirmorū, infirmant in fide instabiles, occidūt etiam viuentes in Christo, damnant & se & alios, Hoc est fermentū malitiæ & nequitia
- Rom. 14.**
- 1. Cor. 8.**
- 1. Cor. 5.**

quitiæ Pharifæorum & Herodis. Et isti: si sua abutuntur Rom. 8.
 potestate & autoritate, & similes sibi in scelerib⁹, ad hoc
 munus deputant, qui placentia eis loqui, oleum eis vende- Esā. 30.
 re, os eis sublinire, eos lactare, eos in malitijs laudare, & in Matt. 25.
 iniquitatibus benedicere & beatos dicere velint, & ope- Osee 7.
 re & veritate etiam faciunt. Quia princeps & prælatus, li- Psal. 9.
 benter audiens verba mendacij, hæreticæ doctrinæ: omnes Prou. 29.
 ministros habet impios: Maximè & super omnia, prædica-
 tores detestabiles, qui in malitijs suis eos lætificent, & in Osee 7.
 mendacijs suis eos palpent & decipiant, atq; per vias quæ Prou. 14.
 eis videntur bonæ ducant, sed nouissima earum ad infer-
 ni profundissimū deducunt. Isti mittendo lupos in ouile, supra modum peccant peccatum, quod nec in hoc secu-
 lo remittitur neq; in futuro. Atq; rei sunt omniū anima-
 rum, quæ pereūt ex suæ abusu potestatis. Potestatem fateor, 2. Cor. 10.
 Deus dedit potestate præditijs, tum spirituali, tum seculari,
 quia omnis potestas à Deo est, sed in ædificationē ecclesiæ Rom. 13.
 & credentium: non in destructionem, perditionem uē ani-
 marum. Sic Herodis, sic Pilati: sic Iudæorū potestas à Deo 2. Cor. 13.
 fuit. Nō vt Christū persequerentur iniuste & occiderent,
 sed vt eum diligerent, fidem eius defenderent & doctri-
 nam: Et ipsi cum subditis quos ad hoc compellere & indu-
 cere debebant, in fide & doctrina Christi simul saluarentur.
 Qua potestate, dum abutebantur, & seipsos & alios qui
 cum eis consenserunt, damnauerunt in eternū. Talia, heu, Rom. 1.
 nunciatis malis diebus & periculossimo tēpore, fieri cer-
 nimus. Nam (proh scelus) multi potestate præditi, à veri-
 tate Catholica auditum auerterunt, & conuersi sunt ad fa- 2. Tim. 4.
 bulas, ad insanias falsas: ad peruersa Iudeorum dogma-
 ta, ad diabolica mendacia: Ideo non sustinent sanam do-
 ctrinam quæ est secundum euangelium gloriæ beati Dei,
 sed magistros mendaces (vt apex eos vocat apostolorum) 2. Pet. 2.
 sibi cōaceruāt, qui per dulces sermones & benedictiones, Rom. 16.

corda innocentum seducunt, & vna omnes in foueam ca-
 dunt, duces cæci & qui eos sequuntur. Caput & cauda, te-
 ste Esaia: Et populus insipiens, qui diligit talia. Vnde multis
 pastoribus huius temporis, qui non solum tacent, conui-
 uent & dissimulant dum lupos cernunt oues suas disper-
 gere, rapere, perdere, iugulare, sed ipsi dato pretio mag-
 no, lupos vocant, & ad iugulandum & seducendum oues
 hortantur. Et in his rebus pessimis exultant, in tantis
 malicijs gloriantur, perinde ac sic iusticiam fecerint &
 Deo obsequium.

Malos mittentes ad prædicandum, sunt damnati.

Caput XXVI.

A Iusmodi episcopi & prælati, non sunt pastores secū-
 dum cor Dei, sed fures & latrones. Non pascunt oues,
 sed iugulant. Non custodiunt oues, sed tradunt eas lu-
 porum dentibus deuorandas: Non sunt vigiles: sed pro-
 ditores: Non sunt vicarij Christi, sed ministri Diabo-
 li: Non sunt honore digni, cum sint canes muti, specula-
 tores cæci, maledicta idola, & abominationes desolationis
 stantes in loco sancto. O mercenarij, damnati, quid princi-
 pi pastorum respōdebitis, cum dixerit vobis: Vbi est grex
 vester qui datus est vobis, pecus inclytum vestrum? Non
 videbitis faciem meam, nisi minimum fratrem vestrum ad-
 duxeritis vobiscum. Oportet proinde diligentissimè exa-
 minare eos, quibus munus hoc committi debet, vt idone-
 is vita, scientia, eloquentia, pietate & omnibus numeris ad
 hæc munia obeunda sint idonei. Hinc consequens est,
 quod electi & missi ab hæreticis damnatis, ab episcopis,
 principibus, ciuitatibus, nobilibus & alijs quibuscunque,
 hæretica prauitate & fermento errorū corruptis siue papa
 fuerit siue cardinalis siue episcopus, siue officialis: siue im-
 perator siue rex, siue princeps aut consulatus, impiè agit,
 lupus

Iupus est, non pastor, fur & latro, sua abutitur potestate. Sed & reus est omnium animarum quæ per eum seducuntur: & omnium malorum quæ per eum fiunt particeps est. Nam Hieroboam radix peccati, scelestus Achab, impius Achaz, Blasphemus Manasses, perditus Amon, & id genus multi alij impij reges in populo Iudæorum fuerunt, qui prædicatorum iuxta sua desideria mala elegerunt & instituerunt. Verum, abusus potestatis, impietas in Deum, crudelitas maxima in populum fuit.

Constantius imperator & multi alij imperatores Ariani, Donatiste, Pelagiani, Manichei aliarumq; hæresum defensores: sed & infiniti episcopi, fermentis istis corrupti, suæ farinae prædicatorum designauerunt. Verum, dum capita languebant, errabant, corrupta erant, simul perierunt omnes: Nec profuit missis, quod autoritate & potestate prædicatorum, missi fuerunt: Nec in minimo excusat eos coram Deo.

Apollo, quomodo auspicatus est munus prædicandi, rectè

& ordinate. Cap. XXVII.

Sicutem aliquis prædicare auspicatur, nõ missus à Deo, **A**ut potestate legitima præditis: vt de Apollo oppopit Luderus mendax: Tunc si viam Dei in veritate docet: nec *Act. 18.* terminos antiquos quos patres posuerunt, transgreditur, *Prou. 22.* ac prius viam Dei edoctus est, peritus in scripturis, & diligenter ea quæ sunt Iesu Christi loquitur, nec seipsum quærit, assumi debet in coadiutorem, & diligentius instrui: Sed & eius opera & labores in vinea Dei, debent à potestate præditis approbari, & ipse (sicut de Apollo factum est) *Acto. 18.* in operarium vineæ assumi.

Exemplum Apollo, est contra Lutheranos.

Caput XXVIII.

Y 3 At

A T nunc, quàm nihil hoc pro Luderanis faciat & sue farinae complicibus: vel cecus videre posset. Imò cū cum colluuiē suā, manifestè condemnat. Nam sex Iuderana, non docet ea quæ sunt Iesu Christi, sed quæ sunt diaboli. Nec dignatur ab ecclesiæ columnis examinari & approbati aut instrui: sed oēs Catholicos, tum viuos, tum mortuos, cane & angue magis abominatur, exhibant & abhorrent. Nec assumuntur à bonis & rectis ecclesiæ capitibus: sed damnati sunt cum scriptis & documentis suis.

Lutherus missionem suam probauit, sicut diabolus, Machomet, Arrius, & alij heretici. Caput XXIX.

A Vando igitur Lutherus suā missionē ostendere nō potest esse à Deo. Nō per miracula, quorū hactenus fecit nullū, illo excepto: de quo gloriatur in expositionē Psalmi 44. videlicet, Eruclauit cor meū, dicēs: Papistæ dicūt me nullus miraculis meā doctrinā, cōfirmare. Quibus respondeo: hoc maximū esse miraculū & maius oībus miraculis vnquā factis, q̄ doctrina mea in tam breuī tēpore sine vllō miraculo se dilatauit. Certè, dignū patella operculū: Si ideo doctrina tua vera est, & tu pbatus: Certè, diabolus multo te beatior est & eius doctrina & idololatria etiam tua verior: Quia ipse totū mundū in errorē idololatriæ traxit, & tā longo tēpore possedit in pessima pace: Sic impietas Machometica, tua doctrina, imò & Chri, diuini or est: quia diutius in mundo fuit: & Chri euangeliū, sicut & tua doctrina fecit, fermè vbiq; suppressit. Beatiore itē te sunt Manichæus, Arrius, Donatus, Pelagius & cæteræ pestes quarum errores, breui tempore Christianorū partem maximam prostrauerunt. Sed & radix peccati, filius diaboli, abominatio desolationis horrendissima, ipse Antichristus, multo te beatior erit: qui in tribus annis & dimidio, totum mundum seducet & trahet in suam nassam.

Neg

Ioan. 14.

Matt. 12.

Luc. 2.

2. Thes. 2.

Matt. 26.

Neq; id potest per scripturas probare, illis exceptis que **B**
sunt de Hæreticis damnatis. Nec per vitæ sanctimoniā, cū
lenonē spurcissimū & ganeonem vixerit, & hoīm diabolo
plenum. Sit item ab omnibus Catholicis principibus cum
scriptis suis damnatus. Vnde consequens est, omnes qui
eū sequuntur, cū eo labi in foueam damnationis æternæ.

*Nihil est pro Luthero, quod monachi iam signa non
faciunt.* Caput XXX.

NEc tantillum valet, si monachos his dieb⁹ miracula **A**
facere nemo videat. Nā, illi in scripturis sacris, vo-
cationis suæ fundamentū habent, scripturas sacras sincere *1. Thes. 2.*
docent, viuunt sanctē, iustē & sine querela in hoc mūdo,
dum regulam professam seruāt: deo die ac nocte in sancti- *Luc. 1.*
tate & iustitia omnibus diebus suis seruiūt in templo eius.
Nec necesse est, vocationē suā doctrinam nouis cōfirmare
miraculis, quia hoc viuendi genus à fundatoribus satis cō-
firmatū est. Nec nouam doctrinā proponunt sed antiquā,
q̄ olim ad abundantiam est cōfirmata. Sicut, exempli gra-
tia, prophetæ minores vel paucis vel nullis, saltem aliqui,
coruscarūt, p̄digijs & signis, sed q̄ eadē p̄dicabāt q̄ prisci
docuerant, & miraculis fulcierant recepti sunt in canonē
libri eorū, ipsi in Catalogū sanctorū cōscripti. Proinde in
rem malam Lutherus cū sua doctrina dæmoniorū abeat, q̄
nihil aliud est, quā melle litus gladius, & calix p̄secutiōis,
qui gustatus adfert animæ & corporis æternam mortem.

Quomodo uerbum Dei est audiendum? Sigillum quartum.

Caput XXXI.

Respōdeo multis modis. Nam ex eo discipulus Chri- *Sigillum*
sti cognoscitur, iuxta illud: Qui ex deo est, verba dei *quartum.*
audit: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.
Sed vā illis, qui obdurant aures suas ne audiant legem,
quia

- quia oratio eorum erit execrabilis. Sit quapropter Maria
Luc. 10. Magdalena, forma siue exemplar omnibus audiendi ver-
Eph. 4. bum Dei: quæ sedebat ad pedes Iesu, & audiebat verbum
 illius: Quod gratiam & ædificationem fidei dat omnibus
 bonæ voluntatis, voluntatem in lege Dei habentibus. Quæ
 propter debet omnis homo, verbum Dei audiens, esse Ma-
Esai. 38. ria, hoc est, amaritudine plenus per cordis contritionem,
 & vitæ prioris detestationem, recogitando omnes annos,
 quibus Deo ex aduerso ambulauit, in amaritudine animæ
 suæ. Maria enim, amarum mare interpretatur. Et illa ver-
Luc. 7. bum Dei audiendo, compuncta fuit, fleuit amarissimè, la-
2. Cor. 7. uans per singulas noctes lectum suum lachrymis: Ad eam af-
 fluenter: quæ cum lachrymis suis instar fontis viuientis erū-
 pētibus ex oculis suis, pedes dñi lauit: Hæc est tristitia se-
 cundum Deum, quæ pœnitentiam stabilem in salutem o-
Luc. 8. peratur. Nam per hanc à septem dæmonijs liberata fuit,
Rom. 16. vincula peccatorum rupit, iugum exactoris ferreum ex-
 cuffit, omnium debitorum suorum dimissionem obtinu-
Matt. 18. it. Sic Abacuc ait in persona pœnitentis: Audiui vocem tu-
Abac. 2. am & conturbatus est venter meus: à voce tua contremu-
Psal. 118. erunt labia mea. Et vir secundum cōr Dei: A mandatis tu-
 is intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis: &
Sap. 12. conuerti pedes meos in testimonia siue mādāta tua. Qui
 relicta malitia, conuersa sum ad Deum saluatorem meum.
Rom. 13. A quo recesseram carnis meæ curam in desiderijs facien-
Act. 13. do, & peccatum super peccatum addendo. Sic Iudei, in die
 Penthecostes, quorum Deus corda tetigerat, & præordi-
 nati erant in vitam æternam: audito verbo gratiæ ex ore
 sancti Petri, compuncti sunt corde: consilium salutis re-
Act. 3. quirebant, & baptizati sunt. Nam Petrus dixit illis: Pœni-
 tentiam agite, & baptizetur vnusquisq; in nomine Iesu
Ion. 3. Christi. Sic Niniuitæ ad verbum Ionæ egerunt pœniten-
 tiam salutarem. Sic Achab omnium pessimus, ad verbum
 Helij

Helix, pœnituit. Verùm, multi hodie cum vocem dñi au- 3 Reg. 21.
diunt, dicentis, conuertimini ad me, & salui eritis: Reuer- Esa. 45.
timini qui in profundū recessistis: Venite ad me oēs qui la Matt. 11.
boratis & peccatis onerati estis, & ego reficiam vos obdu-
rant aures ne audiant, & corda sua, ne credentes salui fiāt:
sicut obstinati Iudæi olim fecerūt in deserto. Quibus de Psal. 94.
us iurauit in ira sua, q̄ nemo illorū qui inuitati erāt & no Heb. 4.
lebant venire, introibit in requiē suam: nec gustabit cānā
eius. Hæc in figura nostri cōtingebant illis, & scripta sunt 1. Cor. 10.
propter correctionē nostram. Quia si tantā negligimus sa-
lutem, tunc clausa ianua, gementes & præ angustia spiritus Sap. 5.
flentes, infructuosam pœnitentiā agemus: Non exaudi- Prou. 1.
endi ad votū, sed exprobrandi ad cōfusionis nostræ & dā-
nationis cumulum, ibi dicetur nobis: Cecinimus vobis, Matt. 11.
abundantes diuitias gratiæ, misericordiæ & bonitatis di-
uinæ vobis annunciando, & non saltastis, non exultastis
ne lætati fuistis in exuberante misericordia Dei: q̄ vobis Psal. 16.
fuit oblata. Lamentauimus vobis, pœnitentiā egimus in Matt. 11.
cilicio, vias duras custodiuius, vim nobis fecimus, mem- Gal. 5.
bra nostra mortificauimus, carnē nostram cū vicijs & con-
cupiscentijs crucifiximus, animas nostras perfecto odio,
odiuius, luximus peccata nostra, & aliorū: Fuerunt no-
bis lachrymæ nostræ, panes die ac nocte. Cineres itē tāquā Psal. 41.
panem manducauius, & poculum nostrū cū fletu mis-
cebamus. Sed vos petra & adamante duriores: nō estis cō- Psal. 101.
puncti, exemplo nostro, nō planxistis peccata vestra, ma-
gis verò exultastis in superbis, in luxurijs vestris, in re- Iacob. 4.
bus pessimis, & lætati fuistis quando malè fecistis. Ideo re Prou. 2.
cordamini, quia recepistis bona in vita vestra, vbiq; reli- Sap. 2.
quistis signa lætitiæ vestræ, cor vestrum non prohibuistis Eccēs 2.
quin omī voluptate frueretur. Nos verò, mala accepimus,
crucem portauimus, in lachrymis semiuimus, euntes de
virtute in virtutē, iuimus & fleuimus etiam super vos, qui
Z pecca-

- Luc. 16.** peccastis & nō egistis pœnitentiã. Nunc aut̃ in requie dñi
 consolamur: & deus tristitiam nostrã in gaudiũ æternũ
 quod nemo tollit à nobis, cōuertit. Vos verò cruciamini
 in flamma ignis inextinguibilis, nos comedimus & satu-
 ramur; vos esuritis, nos bibim⁹ & inebriamur ab vbertate
 domus dei nostri & torrente voluptatis eius potamur: vos
 sititis & guttulam aquę obtinere nō potestis, nos lætamur
 lætitia inenarrabili & glorificata: vos cōfundimini, sicut
 fures quando dephenduntur & cōprehenduntur in fur-
 to, aut adultera, in opere nefario, nos laudamus deum præ
 exultatione cordis, vos clamatis præ dolore cordis, & præ
 contritione spiritus ululatis, & dimittitis nomen vestrum
 iniuramentum electis & dilectis dei. Sic extrema gaudiij
 huius mundi momentanei, æternus luctus occupat: & tri-
 stitia iustorum in consolationem & exultationem æter-
 nam conuertitur. Beati proinde, qui audito verbo dei: re-
 sipiscunt exemplo Magdalene, à diaboli laqueis, & con-
 uertuntur ad dominũ in toto corde suo, in ieiunio & fle-
 tu & planctu, quoniã eorum tristitia quę secundum de-
 um est, in gaudium conuertitur sc̃licitatis æternę.

*Cum quiete cordis & corporis audiri debet uerbum
 Dei. Cap. XXXII.*

- A** Deinde, audiens verbũ dei, in seipso debet esse quie-
 tus: sine occupatione huius mundi, & seculi curis:
Gene. 22. Vnde cum uerbum Dei audit, exemplo Abrahamę, seruos,
 boues & asinos aliaq; omnia quę mentem distrahunt, di-
 mittat in ualle, excludat de memoria & corde, ac soli audi-
 tui uerbi Dei intentus sit. Nam Maria sedisse dicitur: hoc
Luc. 7. est, in quiete mentis & corporis fuisse. Ideo non ministra-
 uit Christo, non fuit circa multa ut soror eius, occupatur:
Luc. 10. Nec de fororis querulosa uoce quicquã aduertit. Sic pacis
2. Par. 14. tẽpore, ciuitates dñi in quibus iustitia regnat, edificantur,
 supra

Supra montem & firmam petram Christū, quæ sumus nos. *Matt. 5.*
 Et dum quietum silentium in corde tenent omnia, omipotes sermo Dei à regalibus sedibus venit, durus debellator *Sap. 18.*
 dæmonū ad mala nos hortantiū, ac malarū affectionū nostrarū. Sic somni et quietis tēpore, crebrò deus locutus est *Num. 12.*
 prophetis et electis suis. Sic Moses locutus cum domino et auditurus verba vitæ, solus ascendit in montem. *Exod. 24.*

Verbū Dei cum humilitate debet audiri. Cap. XXXIII.

Tertio, audiens verbum Dei debet humilitatem mentis habere, ut sedeat, non in aquilone, ut Lucifer voluit, frustra inflatus superbia, nec in culina voluptatis super ollas carniū, ut ingrati apelles, qui voluerunt redire in Ægyptum, & flagrabant desiderio carniū. Et quando sederunt māducare et bibere et surrexerūt ludere: *Exod. 32.* Nec in teloneo, iniquitatis et iniustitiæ ut Matthæus, vndeūq; etiā ex malo cōgerendo falsas diuitias, et seruiendo iniquo Mammonē: ut etiā nūmularij sedebant in templo. Sedeat proinde, nō in cathedra pestilētiæ, sed sub umbra illius quē desiderat, ad pedes Iesu humiliter. Nā ubi humilitas, ibi et sapientia. Abscondit magister excelsus salutis dogmata et cōsilia à sapientibus et prudētibus, et reuelat ea paruulis, id est, humilibus. Hinc David ait: Declaratio sermonū tuorū, quæ fit in p̄dicatione, illuminat et intellectu bonum et sanum dat paruulis in oculis suis, sicut Saul ante electionem in regem, fuit. Nam licet multi semen verbi Dei audiendo, in cordis sui agrum recipiant, in solis tamen humilibus et mitibus corde, radices altas agit, custoditur, et fructum suum dat in tempore suo, in patientia. *Luc. 8.* Audiunt illud superbi, sed volucres cæli tollunt illud: Audiunt illud luxuriosi et auari. Sed in illis arefcit, quia terrā non habet. In his à sollicitudinibus, curis vitæ et voluptatibus suffocatur. Soli humiles ad pedes Christi sedētes,

Z 2 non

non alta sapientes, sed humilibus consentientes, verbum
Esa. 66. Dei audiunt, & custodiunt illud. Vnde scriptum est: Ad
 quem loquar & respiciam, nisi ad pauperulum spiritu, hu-
 milem & contritum, & tremmentem sermones meos.

Verbū Dei audiri debet cum attentione. Cap. XXXIII.

A *Psal. 77.* Vartò, audiens verbum Dei, attentus esse debet &
 diligens. Vnde scriptum est: Attendite popule me-
 us legem meam, inclinate aurem vestrā in verbo oris mei.
Eccī 32. Hinc sapiens ait: Qui credit Deo, attendit mandatis eius.
 Vnde hic dicitur, ambulat verbum? Verbum autem, labile
 quid est, & cito transiens cum sono. Nam dum formatur,
 definit cum sono, nisi in corde bono & optimo, per atten-
 tionem retineatur. Ideo Salomon consulit, vt sermones &
Prou. 2. mandata Dei suscipiamus & abscondamus apud nos. Hinc
Zach. 7. de filijs desertoribus & populo incredulo Zacharias ait:
Matt. 13. Attendere noluerunt, auerterunt scapulam recedentes.
 Ergo, qui aures audiendi habet, audiat verbum vitæ.

*Verbum Dei cum discretione & electione quod ei prodest
 audiendum. Caput XXXV.*

A *Hier. 15.* Vintò, audiendū est verbū dñi discretè: separando
 preciosum à vili, sanū à noxio, lucē à tenebris: re-
Esa. 7. probando malū & eligendo bonū & quod sibi est necessa-
Ioan. 6. riū ad suæ vitæ emendatiōē & salutē. Ideo hic nō dicitur
 simpliciter, audiuisse verbū: sed specificando addit, Dei,
Ast. 17. quod est spiritus & vita. Et beati sunt qui hoc audiūt & cu-
1. Tim. 4. stodiunt: Alij audiunt curiosa, alij doctrinas dæmoniorū:
Iob 13. Alij fabricata mendacia & peruersa dogmata audiunt hæ-
 reticorum & fabulationes iniquorum, & infanias falsas pe-
Psal. 39. stiferorū, & si quæ alia nomina sunt doctrinæ noxiæ. Pa-
 rū ergo est scripturas allegare, p̄dicare, exponere, sed adi-
 ficare auditores, ad charismata meliora æmulāda eos p̄no-
 care.

care, testatur doctore rectè tractare sermonē dei: Iudæi, Sadducei, Arriani, Manichei, Donatistę & Luc'erani, scripturā allegant, sed literam occidentē, non spiritū uiuificantē habent. Imperitus medicus, medicinales species habet, sicut expertus. Sed ille ex mala compositione occidit, cum quibus doctus & expertus languentes sanat. Ex fructibus hoc cognoscitur. Venit hora, & nunc est, dixit Christus: quando mortui in peccatis & delictis suis, audient vocem Dei ex ore boni & fidelis verbi Dei dispensatoris. Et qui audierint eo modo, uiuent in fide filij Dei, cum apostolo Paulo. Viuent pię, sobrię & iustę in hoc seculo. Nō sibi, sed ei qui pro omnibus mortuus est. Viuunt, quia ambulant in lege domini, loquuntur verbum Dei & veritatem. Vident recta, audiunt legem Dei. Sentiant quę sunt in Christo. Bonum omne operantur quod potest manus eorum. Allegare scripturas, nouit etiam diabolus, sed ad destructionem, non ad ædificationem: Et in hoc eum imitantur hæretici, qui sunt ex parte eius.

2. Cor. 3.

Ioan. 5.

1. Cor. 4.

Gal. 2.

Tit. 2.

2. Cor. 5.

Phil. 2.

Matt. 4.

Luc. 4.

2. Cor. 13.

Sap. 2.

Sigillum

quintum.

Quomodo uerbum Dei est prædicandum? Sigillum
quintum. Caput XXXVI.

Respondetur breuiter, quod multis modis. Vno modo, faciendo quod docet. Ut incipiat prædicator facere & docere. Quia, qui facit & docet, magnus vocatur in regno cælorum. Qui uero dicit & nō facit, & unum de minimis mandatis soluit transgrediendo, minimus & despectissimus est in regno cælorum & ecclesia iustorum. Sic apostolus nihil docuit alios, quod per ipsum prius non operatus fuisset Christus. Sic oportet prædicatoris verbi Dei lucem, lucere coram hominibus, ut videant opera eius bona, & glorificent patrem qui in cælis est, ut sit forma gratię ex animo: ut seipsum in omnibus præbeat exemplū bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, in

A

Act. 1.

Matt. 5.

Matt. 23.

Rom. 15.

Matt. 5.

1. Pet. 5.

Tit. 2.

Z 3

conuer-

1. Tim. 4. conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Sic vas electionis fecit: qui semetipsum in omni bono, formā dedit credentibus, ad ipsum imitandum. Sic Dauid paut Israel in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit eas per vias rectas & super semitas iusticiæ. Efficacissima doctrina est & credibilis nimis, quam persuadet & docet vita & opus doctoris. Tūc doctor vocis suæ dat vocem virtutis, quando sermonem cōfirmat operibus bonis. Qui hoc modo educit oues suas & ante eas vadit, ipsum oues sequuntur sanctè, iustè, piè & sine reprehensione viuendo in medio nationis prauæ atq; pueræ: quasi oues in medio luporum. Vnde confectarium est, tales esse oues & subditos, quales in vita sunt pastores gregis dominici & sui prædicatores.

Verbum breuiter est prædicandum. Caput XXXVII.

- A** D Einde verbum Dei breuiter est prædicandum quia verbum abbreviatum fecit dominus super terram. Sic Tertullus orator ad Felicem dixit: Oro breuiter audias nos pro tua clementia. Quia prolixitas, tēdij mater est, & optima quæq; efficit onerosa & amara. Vnde prædicator, in longum sermonem protrahens, molestus est auditoribus, etiam si linguis hominum disertissimorum loqueretur, & angelorum. Habeat optimam, sed breuem materiam. Sicut cibus bene paratus, si paruus est, hospites & amicos delectat, & sui desyderium post se relinquit. Si multus est tēdium & nauseam generat, quantumlibet opipare sit paratus & conditus.

Flaccus.

*Quicquid præcipies esto breuis, ut cito dicta
Percipiant dociles animi, teneantq; fideles.*

Verbum Dei intelligibiliter est prædicandum.

Caput XXXVIII,

Tertio

Tertio prædicare debet intelligibiliter, ne sententias A
 inuoluat sermonibus imperitis, loquens per caligi- *Iob 38.*
 nem. Sicut faciunt, qui semetipsos prædicant, & non domi-
 num Iesum Christum. Quibus apostolus nõ fuit ausus sei- *2. Cor. 4.*
 psium inferere, siue comparare. Quia ipse non fuit vsus *1. Cor. 2.*
 sublimitate sermonis, nec persuasibilibus humanæ sapien- *1. Cor. 2.*
 tiæ verbis, neq; aliud æstimauit se scire, nisi Iesum Chri-
 stum, & hunc crucifixum. Nihilominus, & si sermo eius fu- *2. Cor. 12.*
 it contemptibilis apud sapientes coram semetipsis & pru- *Rom. 12.*
 dentibus in oculis suis, qui alta sapiebant, & humilibus
 consentire recusabant, thesaurum tamen preciosissimum *Iacob. 1.*
 sapientiæ eius, quæ desursum à patre luminum descendit, *Sap. 7.*
 quæ amicos Dei & prophetas constituit, in vasis suis fi- *2. Cor. 4.*
 stilibus habuit absconditum. Et hunc humilibus afflu-
 enter distribuebat, sicut bonus dispensator multiformis
 gratiæ Dei. Vnde ait de seipso: Et si imperitus sum ser- *2. Cor. 11.*
 mone, non tamen scientia salutis & sanctorum, quam do- *Luc. 1.*
 omnibus desyderantibus eam in remissionem peccato- *2. Cor. 8.*
 rum eorum. De inflatis scientia, quæ eos stultos facit & *Hier. 10.*
 decipit, scriptum est: Populum imprudentem non videbis, *Esa. 47.*
 populum atri sermonis, ita vt non possis intelligere deserti- *Esa. 33.*
 tudinem lingue eius: in quo nulla est sapientia vera & ad
 salutem utilis. Et si pompa verborum & sermo protrep-
 ticus, apud vanos filios hominum, vanitatem diligenti-
 bus, altus fit, crebro tamen abominatio est apud Deum.
 Regnum Dei non est in phalerato sermone, sed in virtute. *Luc. 16.*
 Perdam, inquit Deus, sapientiam sapientium: & pruden- *1. Cor. 4.*
 tiam prudentium secundum carnem, reprobabo. Quia sa- *1. Cor. 1.*
 pientia huius mundi, stulticia est apud Deum. Sermo di- *Esa. 19.*
 sertus, aures pascit, sermo simplex in gratia sale conditus, *1. Cor. 3.*
 corda compungit, penetrat, at tanquam ceram laquefa- *Col. 4.*
 ctam à facie ignis facit. Hoc ad oculum in nostri tempo-
 ris aliquâti doctoribus cernimus, q̃ cultum sermonis maxi-
 mum

mum

mum habent, ampullosa & sesquipedalia verba, sed ex scriptis eorum nemo compungitur, nullus in amore Dei accenditur, nemo relicta malicia, apprehendit semitas vitæ, nemo ad portandum crucem post Christum, prouocatur. Et si grauitatem nonnulli eorum seruent in moribus foris in cōuersatione coram hominibus, timendū est, quòd hoc magis faciant vt videantur & laudentur, quàm vt ædificet paruulos in Christo: Eloquentia nihilominus bona est & utilis multū ad ea quæ fidei sunt astruenda: si quis ea legitimè vtatur, vt Sanctus Hieronimus & multi alij fecerūt.

Verbum Dei syncerè est prædicandum.

Caput XXXIX.

A Quartò, prædicare debet syncerè verbum Dei, sicut ex Deo scriptū est, & coram Deo, ad eius gloriam, & audientium ædificationem. Sollicitè caueat, ne verbum Dei adulteret, aut deprauet, aut ad nothum sensum detorqueat, & per capillos trahat renitentem scripturam. Sed nunc vinum verbi Dei: miscetur aqua errorū. De illis ver-
 2. Cor. 2. & audientium ædificationem. Sollicitè caueat, ne verbum
 2. Cor. 4. Dei adulteret, aut deprauet, aut ad nothum sensum detorqueat, & per capillos trahat renitentem scripturam. Sed
 Esai. 1. nunc vinum verbi Dei: miscetur aqua errorū. De illis ver-
 2. Pet. 3. tex ait apostolorum: In epistolis Pauli quædam abstrusa & intellectu difficilia sunt, quæ indocti deprauant, & sermō suo corrumpunt: sicut & cæteras scripturas, ad propriam & aliorum, qui duces illos cæcos sequuntur, damnationem.
 Matt. 4. Isti scripturam allegant & torquent haud secus quam Satanas quando tentauit Christum. Nempe ad carnis curam
 Luc. 4. in desiderijs faciendam. Quia dicit vt lapides isti panes fiant: quibus vtaris. Quid ieiunas frustra? Ede, lude, bibe: requiesce. Deus ieiunio tuo non indiget, solam fidem à te
 Luc. 12. requirit. Ad vanos honores ambiēdos, quia statuit eū supradicti templi æditissimum locum. Vel ad auaritiam, omnium malorum radicem, sectandam. Vt ventrem suum sibi Deū faciat & ei seruiat. Vt se aliquid esse putet: aut mammonē iniquissimi, seruiat.
 1. Tim. 6. templi æditissimum locum. Vel ad auaritiam, omnium malorum radicem, sectandam. Vt ventrem suum sibi Deū faciat & ei seruiat. Vt se aliquid esse putet: aut mammonē iniquissimi, seruiat.
 Rom. 16. lorum radicem, sectandam. Vt ventrem suum sibi Deū faciat & ei seruiat. Vt se aliquid esse putet: aut mammonē iniquissimi, seruiat.
 Phil. 3. ciat & ei seruiat. Vt se aliquid esse putet: aut mammonē iniquissimi, seruiat.
 Matt. 6. quissimo, seruiat.

Verbum

Verbum Dei utiliter est prædicandum. Caput XL.

Quintò, utiliter, videlicet, de regno Dei: & quæ sunt salutis. Sic Christus fecit, qui post resurrectionem per dies quadraginta in quibus electis suis in multis argumentis apparuit, eis de regno Dei multiplici loquebatur. Sic & Luc. 9. vni dixit: Tu vade & annuncia regnum Dei. Hinc Petrus ad eum dixit: Domine, verba vitæ æternæ habes. Et apostolus verbum Dei habitet in vobis abundanter. Hoc fecit vir secundum cor Dei: Loquebar, inquit, de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebamur. Sic Deus nos docet utilia. Sic amabilis domino Salomon quæsiuit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate ple- nos. Sic sermo eius semper in gratia sale conditus, qui gratiam & ædificationem fidei præstet auditoribus. Hæc namque faciendo, & seipsum saluum facit, & eos qui eum audiunt.

Verbum Dei prædicandum est generaliter.

Caput XLI.

Sextò, prædicare debet generaliter. Non diuitibus solummodo, aut doctis, aut in vno loco tantummodo. Sed in omnem terram exeat sonus eius, & in fines terræ. Sic angelus ille, qui euangelium æternum habuit, per medium cælum volauit, & euangelizauit sedentibus super terram: & omnibus gentibus, tribus, linguis & populis. Sic Apostoli profecti, in mundum vniuersum, prædicauerunt ubique: & fuerunt testes Christi in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & usque ad vltimum terræ. Sic apostolus Græcis & barbaris: sapiētibus & insipiētibus debitor fuit: Et ideo à Hierusalem per circuitum usque ad illyricum gentes euangelio repleuit. Seminauit semen benedictum verbum Dei super omnes aquas. Aquæ verò multæ populi multi sunt.

Quomodo verbum Dei est custodiendum? Sigillum

sextum

Caput XLII.

Aa

Beati

Sigillum
sextum.

A Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Audire verbum Dei, multorum est, custodire, non ita. Custodiendum est verbum Dei, in corde bono & optimo: vt fructum adferat in patientia. Corde bono & optimo illud retinent, qui illud per intellectum, rectè intelligunt, per bonam voluntatem diligunt, recogitant, ruminant, scrutantur, conferunt, non obliuiscuntur in memoria: fructum eius faciunt, dignè Deo & euangelio conuersando sicut filios altissimi, fratres Christi, ac viuæ templi spiritus sancti oportet, Imò, sicut decet ciues sanctorum & domesticos Dei, genus electum, regale sacerdotium, gentem sanctam, populum acquisitionis, & filios lucis.

Ephe. 4.

Eph. 4.

1. Pet. 2.

Verbum Dei custodiri debet in intellectu.

Caput XLIII.

A In intellectu illud est custodiendum ex eplo eius qui dixit. Ego autè in toto corde meo scrutabar madata tua. Nò vt curiosus maiestatis scrutator, opprimendus à gloria sed vt humilis & docilis veræ sapientiæ discipulus, scire & facere desideras, quæ beneplacita sunt coram Deo. Ideo humiliter oro. Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Ad hoc vindicator noster nos adhortatur: Scrutamini scripturas. Quia beati qui scrutantur testimonia eius: & in toto corde exquirunt eum. Sic Iudæi, quotidie scripturas scrutabantur si hæc ita se haberet, indagando. Ad id studij exercitiū eterna sapientia nos adhortans ait: Beatus homo qui audit me: & qui per studij exercitiū ad fores meas vigilat quotidie. Fores istæ, sacri sunt libri & sanctorum doctorum lucubrationes: Qui de luce vigilauerit ad illam, in lege domini meditando die ac nocte, & librum petendo cum lumine ante diem, & intederit animum studiis, vt Flaccus ait: nò laborabit, suo fraudatus desiderio, assidentem enim illam foribus suis inueniet. Quia mox cum libros pio corde aperit, lector humilis, statim sapientia illi occurrit quasi mater honorificata & illi

Psal. 118.

Pro. 25.

Psal. 118.

Ioan. 5.

Psal. 118.

Act. 17.

Pro. 8.

Sap. 6.

& illi comunicat de bonis suis atq; thesauros eius replet *Ecc̃i. 15.*
 celestibus & nunquā defecturis bonis. Præoccupat etiam
 eos qui se concupiscunt, vt illis se prior ostēdat. Qui eā in-
 ueniunt, maximū studij sui habent emolumentū. Quia cū
 ea inueniunt vitā, & hauriunt salutem à dominō. *Prou. 8.*

Intellectum in obsequium fidei, captiuare oportet.

Caput XLV.

A Thic hominem intellectū suum in obsequiū fidei *A.*
 captiuare oportet, sapere ad sobrietatē, nec verbū *2. Cor. 10.*
 Dei torquere & flectere ad suū prauum intellectū & cor- *Rom. 12.*
 ruptū sensum, sed intellectū cōformare intētionī scriptu-
 rē & intellectui sanctorū quē tenet & approbavit ecclesia
 Dei. Quod dū facit homo: tū sanct⁹ & verus q̄ habet clauē *Esai. 22.*
 David verū intellectū humilibus aperit & mitibus, & clau *Apo. 3.*
 dit atq; abscondit eū superbis & sapientibus in oculis suis. *Matt. 11.*
 Tūc ingrediūtur in abscondita scripturarū, & super senes *Psal. 118.*
 & omnes eos docentes profunda eius scrutantur: quāuis li-
 teraturā per studij exercitiū nō cognoscāt. Et egrediūtur *Iob 28.*
 abscondita scripturarū & eius mysteria producūt in lucē,
 multos erudiūt ad iusticiā, & docēt diligēter ea quæ sunt
 Iesu Christi, in omni sapiētia, vt oēs homines pfectos ex-
 hibeam in timore & amore Christi. Beatus quē hoc modo *Col. 1.*
 erudierit dominus, & de lege sua docuerit eum.

Verbum Dei in uoluntate seruare oportet.

Caput XLV.

Secundō, verbum Dei tenendum siue custodiendū est *A.*
 in volūtate per syncerū amorē, sicut fecit maximus
 vatū dicēs: In corde meo & volūtate abscondi eloquia tua, *Psal. 118.*
 vt nō peccem tibi. Verbū Dei māna absconditum est, quod *Num. 11.*
 aridis corde non sapit: sed nauseant super eo. Bonis verō *Exod. 16.*
 & rectis corde super mel dulcius est & fauū, & eis præbet *Sap. 16.*

Aa 2 omne

- Psal. 77. omne delectamentum & omnis saporis suauitate. Sic ver-
 Ecci 21. bũ Dei luxuriosis displicet, & proijciunt illud post dor-
 Ioan. 6. sum suum. Maleuolis sermo Dei durus est, & non possunt
 Act. 7. eum audire. Obstinati & in reprobum sensum dati; obtu-
 Prou. 18. rant aures sicut serpentes, ne audiant legem. Cõuersi in ar-
 Esai. 5. cum prauum, postquam venerunt in profundum, legem
 Hier. 6. Dei exercituum abijciunt, eloquium sancti Israel blasphe-
 Ecci 21. mant, viam domini maledicunt, verbum domini fit eis in
 Esai. 5. opprobrium, & proijciunt illud. Quia cor fatui, quasi vas
 confRACTUM, omnem sapientiam non tenebit. Cor subuer-
 sum, corrupta voluntas, deprauatus affectus, dicit bonum
 malum, & malum bonum, ponit tenebras lucem, & lucẽ te-
 bras, iudicat amarum dulce, & dulce amarum. Bona autem
 voluntas, affectus purus, cor rectum, voluntatem habet in
 lege domini. Ei dulciora super mel & fauum sunt eloquia
 Dei. Diligit ea super aurum & topasion. Diligit ea super sa-
 lutem & speciem: Quia infinitus thesaurus sunt homini-
 bus: quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitia Dei.

Vbera sponse quæ sint. Caput XLVI.

- A **D**uo testamenta Dei, omnium sanctorum calculis, duo
 Cant. 1. sunt vbera sponsæ, meliora vino & fragrantia vngen-
 tis optimis. Quæ dum deuotorum spiritum in Deo saluta-
 ri nostro exultare faciunt, & quasi ebrios spiritu gaudere
 in domino, & eructare de cordis sui bono thesauro verba
 Psal. 22. bona: Quid aliud verbũ Dei, quã calicẽ præclarũ inebrian-
 Psal. 103. tem, vinum corda lætificans, esse dixerim. Hoc multo
 Act. 2. apostoli pleni erant, postquã repleti spiritu sancto loque-
 batur cum fiducia verbum Dei. Ad hæc dum verbum Dei,
 Psal. 102. omnes animæ infirmitates sanat & vulnera: recte super vn-
 genta optima fragare astruitur? Hinc æterna sapientia ait:
 Fili mi, ausculta sermones meos, et custodi eos in medio
 Pro. 4. cordis tui. Vita enim sunt inuenientibus eos et vniuer-
 sæ car-

ſæ carniſanitas. Per eos ſanati ſunt quotquot Deo placue-
runt ab initio. Spiritus meus (iterum ait ſapientia) ſu-
per mel dulcis: Spiritus viuificans, qui ſemper eſt in ſcri-
pturis requirendus, litera occidente dimiſſa Iudæis et hæ-
reticis, ad cumulum ſuę ex cæcationis. Spiritus nanq; viu-
ſicat, caro & litera occidens, nō prodeſt quicquā. Et verba
Chriſti, rectē intelligentibus, ſpiritus & vita ſunt: Ceteris
qui non acquieſcunt veritati, ſed conſentiunt iniquitati,
menſa verbi Dei, laqueus eſt, captiuitas, ſcandalū & retri-
butio. Quia in lumine iſto oculi eorū obſcurantur, ne vi-
deant ſpiritum in eis & veritatē, & dorſum eorū, qui lite-
ræ occidenti inherēt, ſemper magis ac magis incuruatur.
Quia voluntas eorum ſemper ex ſcripturis, magis deordi-
natur, induratur, deprauatur.

ſap. 7.

Eccī 24.

2. Cor. 3.

Ioan. 6.

Pſal. 68.

Rom. II.

Spiritus ſacrę ſcripturę, quis ſit. Cap. XLVII.

Eſt autē ſpiritus ille ſcripturę, ſuper mel & fauū dolci-
or, verus, ſincerus, viuificans, germanus, genuinus,
intellectus eius, quē ſpiritus ſanctus, in ea intendit, inclu-
ſit, recōdidit, & voluit à nobis inquiri, erui, teneri & ſequi,
& pro eo, ſi neceſſe foret, oppetere mortē. Illo non inuen-
to, nō ſeruato, litera occidit. Sic ſcriptura in ſpiritu intel-
lecta, ſancta, iuſta & bona eſt & ad vitam, è contra ſecun-
dum literam intellecta (vt carnalium mos eſt, & hæretico-
rum) eſt ad mortē & occidit. Spiritū eccleſia Dei habet,
columna & firmamentum veritatis Catholicę: Synagoga
Satanę, eccleſia malignantium, canes & impudici, ſemper
foris manent in litera occidente, nec ex ſcripturę lectio-
ne & prædicatione, ſanantur, nec auditores eorū & disci-
puli, licet om̃em ſubſtantiā in eo erogent, ex auditu vel le-
ctiōe librorum iſtorū medicorū melius habent: ſed ſem-
per peiores, inſolentiores, maligniores, furioſiores fiunt
& prauiores, vt illa mulier inſelix, quam ſanauit Chriſtus,

2. Cor. 3.

Rom. 7.

1. Tim. 3.

Matt. 9.

Rom. 5.

Luc. 8.

ex medicis, nihil consolationis, sed semper peius habuit.

Verbum Dei in memoria est custodiendum.

Caput XLVIII.

A Tertio, custodiendum est verbum Dei in memoria, per ruminationem, rememorationem, & collationem. Nisi enim verbum domini in memoria seruatum fuerit, & animalium mundorum instar, ruminatum, per recordationem, perit tota eius dulcedo, in momento auditionis. Hoc fecit, qui dixit: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hoc fecit mater agni qui tulit peccata mundi, conseruabat omnia verba quæ audiuit de filio suo primogenito, & cõtulit ea in corde suo, Luc. 2. Sic vir secundũ cor Dei, in iustificationibus domini semper meditabatur. Psal. 1. & 118. Sic iustus ea quæ Deus præcepit, semper cogitat, Ecc. 3. Sic mulier innupta & virgo cogitat q̃ dñi sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Cor. 7. Verbum Dei gladius est spiritus sancti, quo nos cõtra hostes nostros defendere debemus. Hostes nostri, caro mundus & dæmonia sunt, qui nos die ac nocte impugnant, vt coronam gloriæ, eis consentiendo & voluntatem eorũ faciundo, nobis eripiant. Vnde ex quo iugis nobis cum tantis hostibus colluctatio est & certamẽ pro cælestibus, ideo gladio isto sancto nos super femur nostrum fortissimẽ, ac potentissimẽ debemus accingere, & semper esse parati: vt cum repentẽ irruunt, possimus in die malo eis resistere, & in omnibus perfecti stare aduersus insidias eorum, & irruptiones. Hoc facimus, dum verbum Dei, gladium spiritus sancti, semper in memoria, quasi in vagina circumferimus. In æternum non obliuiscendo iustificationes & verba Dei, quia in ipsis viuificat nos, hoc est, in vita gratiæ conseruat, dum illud opere implemus, Vel si scelerata designando, per peccata occidimus animas nostras: tunc in verbis

Deut. 14.

Psal. 118.

Epc. 6.

Psal. 44.

Psal. 118.

Sap. 1.

Eccl. 16.

Ezec. 18.

verbis Dei rememoratis, à morte culpæ excitamur: Quia *Ioan. 5.*
spiritus & vita sunt. Sic mortui in peccatis et dilectis suis,
audientes vocem filij Dei, viuunt et exurgunt à mortuis, *Eph. 5.*
et illuminantur à Christo.

In memoria, quomodo uerbum Dei debet seruari.

Caput XLIX.

VT igitur obsessis in gyro ab hostib⁹, necesse est, gla- *A*
dio semper esse accinctos: sic circūdati ab hostibus *Ncem. 4.*
omni tempore oportet verbū Dei semper habere in memo-
ria, quasi in vagina gladiū, vel in manibus per operationē.
Sicut, manna in urna aurea: Sicut semen benedictū, in bo-
ro cordis agro, Sic thesaurum cælestē, in cista vel arca: Si-
cut vinum optimum in vase: Sicut mel in alueario. Vt non *Iacob. 1.*
simus auditores verbi tantum, sicut Iudas & pharisæi, fal-
lendo nosmetipsos, sed factores, sicut alij apostoli, & tunc
beati in facto nostro sumus. Hoc verò facimus, si exemplo
Chri, cū tentamur à gula, diabolo resistimus in fide & nul-
lum ei locū damus, sed gladio isto eū repellimus & trium-
phamus dicendo: Non in solo pane viuit homo: Et vae vo-
bis qui saturati estis. Beati verò, qui esuritis nunc & siti-
tis: & curam carnis in desiderijs non facitis. Si diabolo *i. Pet. 5.*
hoc modo resistimus, fugit à nobis. *Eph. 4.*
Matt. 4.
Luc. 6.
Ibidem.
Iac. 4.

Si de superbia nos impugnat, gladio isto repellendus
est & dicendū: Odibilis coram Deo & hominibus super-
bia. Et contra: Qui se humiliat exaltabitur. Vade igitur Sa-
tana: ego vilior fiam plus quā factus sum, & ero humilis in
oculis meis. Si de inuidia nos molestat, dilectionis Chri-
sti nouo mandato superandus est, & dicendum: In hoc
cognosci debemus quod Christi sumus discipuli, si dile-
ctionem habemus ad inuicem: Imò, qui odit fratrem suū,
sui ipsius homicida est, nec diligit Deum. Si quis verò non
amat dominum Iesum Christum, anathama est, mara-
natha, *Ecc. 10.*
Luc. 14.
1. Reg. 6.
Ioan. 13.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 16.

natha,

1. Cor. 2. natha. Si legitimi certamus, coronam vitæ, diligentibus
 2. Tim. 4. Deum paratam, promeremur.
 Iacob. 1. Si de ira nos molestat, caput eius gladio amputandum
 Matt. 5. est & dicendum: Beati mites. Item: Discite à me, quia mi-
 Matt. 11. tis sum humilis corde: Si de luxuria te grauat: Respon-
 1. Cor. 6. de: Qui fornicatur, in corpus suum peccat: Tollit mem-
 1. Cor. 3. brum Christi, & facit membrum meretricis. Absit vt vio-
 lem templū Dei, alioqui disperdet me Deus. In hunc mo-
 dum contra alia ignita tela & insultus diaboli est resiten-
 dum & gladius verbi Dei exerendus. Hoc modo Christus
 fortiter diabolo resistit in deserto, omnes technas illius elu-
 sit, ipsum triumphauit & traduxit, in hoc dans nobis ex-
 Ioan. 13. emplum, vt & nos ita faciamus. Non solummodo resiten-
 2. Tim. 2. do diabolo, sed & apostolis & ministris eius qui subtilius
 Tit. 1. per cuniculos suorum peruersorum dogmatum, multos
 in errores trahunt & multorum fidem subuertunt. Sem-
 per ergo memores simus mandatorum Dei, ad faciendum
 Psal. 102. ea. Et meditemur in lege Dei, die ac nocte.
 Psal. 1. B Hoc Deus in lege præcepit (vt interim taceam, Salomo
 Deut. 6. nem in parem suis) dicens: Ponite verba mea in cordi-
 & 11. bus vestris, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo
 Exod. 13. in manibus, & inter oculos vestros collocare, narrate ea fi-
 lijs vestris, & meditabimini ea sedentes in domo vestra &
 ambulantes in itinere, dormientes atq; consurgentes &c.
 Quæ præcepit tibi Deus, hæc cogita semper. Et alibi: In
 Ecc. 3. omnibus vijs tuis, cogita sapientiam: quia cogitare de il-
 Prou. 3. la, sensus est consummatus. Et iterum: Cogitatum tuum
 Sap. 6. habe in præceptis Dei. Isto gladio Dauid caput allophy-
 Ecc. 6. li & spurij istius superbissimi amputauit, Iudit, Holofer-
 1. Re. 17. nis, Hic est gladius aureus, quem vir dolorum Hieremias
 2. Mac. 15. dedit Iudæ Machabæo, in quo deiecit inimicos populi
 Dei, blasphemum videlicet Nicanorem & exercitum eius
 fortem & grandem, et gladius iste, vltor iniquitatum est.
 Job 19. Quia

Quia in isto gladio morientur omnes peccatores. Et omnes qui accipiunt gladium istum iniuste, ad excusandas excusationes in peccatis & populi fascinatione & percussere. *Matt. 26.*
 rint cum eo conscientias infirmorum in gladio isto, peribunt. *1. Cor. 8.*

Maria mater verbi, verba Dei omnia que de Christo dicebantur conseruabat in suo corde & contulit ea cum scripturis sacris. In hoc nobis dans exemplum, vt & nos ita faciamus. Sic memoria nostra, arca Dei, in qua manna caeleste, panis vite, ipsum Dei verbum reponatur ad custodiendum & rememorandum. *Deut. 31.*
Heb. 9.

Verbum Dei custodiendum est in ore. Cap. LI.

Quarto verbum Dei custodiendum est in ore, per predicationem, doctrinam, & mutuam collationem. Sic Dauid ait: Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, *Psal. 118.*
 & non confundebat. Quem Deus mittit, verbum Dei loquitur. Sic abunde verbum Dei habitare debet in nobis, Nam *Col. 3.*
 loquela sua nunquamq; manifestat. Nihilominus diabolus, Iudas proditor, hereticus pestilens, sicut omnis malus, verbum Dei loqui potest, docere alios, sed non docere semetipsum. Sicut illi, qui dicunt & non faciunt: Sanant alios, & non curant semetipsos. Ideo perfectus modus sequitur, sine quo praecedentes, plus obfunt quam profunt, magis damnant, quam saluant. *Rom. 2.*
Matth. 23.
Luc. 4.

Verbum Dei custodiendum est in uita & opere.

Caput LII.

Quinto modo, seruandum est verbum Dei in opere, A vita, moribus & impletione: Nam seruus sciens voluntatem domini sui & non faciens, vapulat multis. Nec auditores legis, sed factores legis iustificantur. Solummodo terra illa bona & optima effertur laudibus, quae accepto semine fructum attulit multum in patientia. *Luc. 12.*
Rom. 2.
Matt. 13.
Luc. 8.

B b bene

Hebr. 6. benedictionem accipit: Alia, spinas & tribulos proferens,
 reprobæ est & maledictio proxima, cuius consummatio &
 Ioan. 15. finis est in combustione. Vos amici mei eritis (dixit serua-
 Matt. 23. tor discipulis) si feceritis quæ præcipio vobis. Non dicit,
 si sciueritis, si credideritis, si legeritis, si docueritis. Illa enim
 Ioan. 15. oportet facere, & hæc non omittere. Et alibi: Qui manet in
 me, hic fert fructum multum, qui manet in vitam æternam.
 Et iterum: Quid dicitis mihi, Domine domine, & non fa-
 Matt. 7. citis quæ dico? Hinc Maria, ministris dixit: Omnia quæ di-
 Ioan. 2. cet vobis filius meus, facite. Quia arbor bona fructus bo-
 Luc. 6. nos facit, & ex fructibus operum, non ex folijs verborum
 arbor cognoscitur. Imò arbor quæ fructus bonos non fa-
 Luc. 13. cit, excidi iubetur, & mitti in ignem, à Christo est maledi-
 Matt. 21. cta. Sic homo quasi lignum secus decursus aquarum plan-
 Psal. 1. tatum, quod fructum suum dat in tempore suo. Hinc do-
 Leuit. 20. minus dixit: Custodite præcepta mea, & facite illa. Beati
 oēs qui timent dñm, & custodiunt mandata illius. Hic est
 Ecc. 2. scopus vnicus omium diuinarum institutionum, vt homo sit
 2. Tim. 3. ad omne opus bonum instructus. Et omnia mandata Dei sunt
 1. Ioan. 5. custodienda, quia graua non sunt. Et maledicti, qui decli-
 Psal. 118. nant ab eius mandatis. Et iterum: Maledictus omnis, qui
 Deut. 27. non permanet in omnibus mandatis quæ scripta sunt in li-
 Galat. 3. bro legis vt faciat ea. Nam si quis totam legem seruaret, of-
 Iacob. 2. fenderet autem in vno, factus esset omnium reus.

Observatio mandatorum Dei, est charitas vera

Caput LII

A HÆc verò mandatorum Dei adimpletio, est vera &
 1. Ioan. 5. carissimissima Dei dilectio, sine qua nemo potest salua-
 Matt. 22. ri, in qua tota lex pendet & propheta, teste Apostolo Io-
 Galat. 3. anne. Custodiamus ergo iudicia iustitiæ eius, quia in cus-
 Psal. 118. todiendis illis, retributio multa, Quia illis dat Deus vi-
 Matt. 19. tam æternam.

Qui sint fructus uerbi Dei? Sigillum septimum.

Sigillum
septimū.

Caput. LIII.

Qui stellas cæli, pluuiæ guttas, arenam maris, gramina A
terra, flores & folia arborum, dies seculi enumerare
potest, ille numerabit fructus & utilitates uerbi Dei,
in bonis & rectis corde. Quamuis igitur sint innumerabi-
les, tamen pro paruulis & simplicibus, duodecim, quasi Apoc. 22.
duodecim fructus ligni uitæ, quos, perfert singulis mēlibus
hic recensibimus, alios alijs enumerandos relinquendo.

Verbum Dei illuminat intellectum omni,

ueritate. Cap. LIII.

Primus fructus legis & uerbi Dei, est intellectus illu- A
minatio lumine fidei & ueritatis. Quia mandatum lu Prou. 6.
cerna est, & lex lux. Et uir secundū cor dei: Declaratio fer- Psal. 118.
monū tuorū illuminat: & intellectū ueritatis & fidei dat
paruulis. Et alibi: Præceptum domini lucidū, illuminans Psal. 18.
oculos. Et rursus: Lucerna pedibus meis, uerbum tuum: &
lumen semitis meis. Hanc ob causam Salomon elegit hanc Sap. 1.
pro luce habere: quoniam inextinguibile est lumen eius.
Lucet namque instar stellæ matutinæ, instar calumnæ & Exod. 13.
nubis quæ Iudæis ducatum præbuit in deserto: Instar lu- Num. 14.
cernæ super candelabrum positæ, in caliginoso loco huius
mundi, donec dies ille (melior mille in huius mundi tene-
bris) gloriæ cælestis, ut lucifer oriatur in cordibus nostris: 2. Pet. 1.
Vbi omnes gloriā domini speculantes reuelata facie, in 2. Cor. 3.
eandem imaginem transformabimur à claritate in clari-
tatem. Qui pūc filij lucis sumus & lux in domino, qui
fructus lucis facimus, armis lucis induti, & sicut lumina Phil. 2.
ria lucemus in caliginoso mundo: uerbum uitæ conti-
nentes, ad gloriā dei. Si lux nostra lucet coram homini- Matt 5.
bus, & vident opera nostra bona, quæ in Deo facimus, &
in nobis Deum clarificant & glorificant patrem qui in

Bb 2 cælis

Psal. 12. cælis est. Hanc lucem quidem Petrus dixit: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte: Deus meus il-

Psal. 17. lumina tenebras meas, nequando dicat inimicus meus,

Psal. 145. præualui aduersus eum. Isto lumine, dominus illuminat cæcos, qui in tenebris peccatorum infidelitatis, & umbra mortis sedent, & tunc dirigunt pedes suos in viam euangelij pacis, & dignè Deo & euangelio eius cōuersantur. Sed infidelium & desertorum (qui se euangelicos vocant & non

Apoc. 2. sunt: sed sunt synagoga Satanæ) angelus tenebrarum, Deus huius seculi, mentes excæcat, vt eis nō fulgeat verbum

2. Cor. 4. fidei, euangelium gloriæ Christi.

B. Verbum Dei lux est, quia omnibus lucet sine delectu: Tenebras siue peccatores illuminat: in immundicijs non inquinatur. Nihil emolumentum ab eis quibus lucet accipit, sed illis ad omnia bona opera absoluenda, & quocumque voluerint, ambulandi viam ostendit.

Sap. 7. Lux est verbum fidei, quia candor est lucis æternæ & speculum sine macula, Dei maiestatis & imago bonitatis illius. Lux est, incorruptum legis lumen, quia emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera. Et super omnem dispositionem stellarum luci æternæ comparatum inuenitur purius. Quia illi succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia. Ista lux apostolum circum-

Act. 9. fulsit de cælo, & illuminauit eum lumine euangelij, & doctorem gentium fecit in fide & veritate. Quia Christus il-

2. Cor. 4. luxit in cordibus nostris, ait, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in faciem Iesu Christi. Quod si opertum est euangelium, ijs qui pereunt opertum est. Qui Deo dicunt: Recede à nobis, scientiam viarum, nolumus, nolumus intelligere, vt bene agamus, quod docet verbum

Iob 21. tuum. Durus est sermo tuus: non possumus, quia nolumus eum

Psal. 35. audire.

Verbum

Verbum Dei resectum inflamat in amore Dei.

Capitulum LV.

Secundò, verbum Dei affectum inflamat & purificat, A
voluntatem ordinat, regitq; per charitatem, & tunc ni-
hil ei in vlla gratia deest: Quia ignitum est eloquiũ domi-
ni vehementer. Nam mentem quam perfectè penetrat, in
star ignis ardentis humiliat per Dei timorẽ, liquefacit per
pietate, discernere facit inter verum & falsum, eligere bo-
num & reprobare malum, per sciẽtiam salutis. Confortat
per donum fortitudinis, eleuat per donum cõsilijs, Deum
vbique prosequitur per donum intellectus, transformat
in novos homines per sapientiam, vnde scriptum est: Elo-
quium domini inflammauit eum. Sic in manu domini, ig-
nea lex esse perhibetur. Hãc verbi Dei igneam energiam,
duo discipuli senserunt Emaus oppidum cum domino cõ-
tendentes. Nonne dicebãt: Cor nostrum ardẽs erat in no-
bis, dum loqueretur in via dominus, & aperiret nobis scri-
pturas? Verba mea sunt quasi ignis (dicit dominus) & qua-
si malleus conterens petras? hoc est, duos & obstinatos.
vnde Hieremias ait: Factus est sermo Domini in corde meo
quasi ignis exestuans, claususq; in ossibus meis, & defeci,
ferre non sustinens. Omnis sermo domini, ignitus clype-
us est, sperantibus in se & facientibus bonitatem. Ignitus
sermo Dei est, quia frigida corda per malitiam infrigida
liquefacit vt instar cere fluant: & in meditatione eius exar-
descere à facie ignis huius: Alioqui à facie frigoris, quis su-
stineret? Mittit Deus verbũ suum, & liquefacit ea, &c. Cly-
peus est, q̃a in eo oĩa tela ignea neq̃ssimi excipiunt, retun-
dunt & extinguunt. In isto igne, dñs venit ad comite ignẽ
istũ dñs venit mittere in terrã. De quo iterũ est scriptum:
ambulate in lumine ignis, & dirigite gressus vestros secun-
dũ verbum Dei, omnem nauando operã, ne vlla vobis do-
minetur iniquitas. Isto clypeo, istis armis Dei, fortissimus

I. Cor. 10. 7

Psal. 118.

Esa. 7.

Psal. 104.

Deut. 33.

Luc. 24.

Hiere. 23.

Hier. 20.

Prou. 30.

Hier. 6.

Matt. 24.

Psal. 67.

Psal. 147.

Ephe. 6.

Esa. 66.

Luc. 12.

Esa. 50.

B. b. 3. Iudas

2. **Ma. 15.** Iudas suos bellatores armavit, ideo leonum more, qui ad
Pro. 30. nullius occursum expauescunt, irruerunt in hostes, nō solum homines, sed et bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare. Hoc eloquium Dei, martyres sanctos in
Roma. 5. flammauit: vt quiduis pro nomine Iesu perpeti essent pro
Act. 5. pensissimi. Et gloriari eos fecit in tribulationibus, cū gaudio à conspectu conciliorum ire, & gaudere gaudio magno valde, exultare & lætari, quodd digni erant pro nomine Iesu contumelias pati, carceribus includi, catenis constringi, flagris cedi, eculeis torqueri, lampadibus vri, sartaginibus cruciari, gladijs consecrari, morte consummari.

Verbum Dei memoriam pascit. Caput LVI.

- A** **Psal. 118.** Tertio, memoriam pascit dum ruminatur: & in meditatione illius, sentiūt eius suauitatē boni & recti corde, & dicūt: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et iterum: desiderabilia super aurū & lapidē pretiosum: & dulciora super mel & fauū. Iste cibus anime, panis vitæ, omne delectamētum in se habet & omnis sapientis suauitatem. In cibo isto Deus vniuscuiusque voluntati deseruit, & ad quod quisque vult, ei cōuertitur. Quia simplicibus lac est, per historiam, proficiētibus, panis vitæ est per tropologiam: Quia eorum cibus est, semper facere voluntatem patris celestis: Perfectis, qui pro cōsuetudine exercitatos sensus habent ad discretionem boni & mali, solidus cibus est per mysticā intelligētiā siue allegoriā & analogiā. Isto cibo Moyses alebat in mōte diebus quadraginta in deserto, quando cum domino ore ad os loquebatur sicut amicus cum amico. Cibauit illum panē vitæ & intellectus & aqua sapientiæ salutaris, potauit illum. Beatus certē omnis homo, qui hunc panem māducat in regno Dei. Isto panē faciat, omnes esurientes & sitientes iustitiam: & cōtra diuites

diuites fastidiosos, qui se iustificant corā hominibus & di-
 uites dicunt nulliusq; egere, quāuis in veritate miseri sint *Luc. 16.*
 & miserabiles, pauperes, cæci & nudi, dimittit inanes. A- *Apoc. 3.*
 deo famem patiuntur vt canes: De filiquis porcorū ventrē *psal. 58.*
 implere cupiūt, & nemo illis dat. De illo panē iterū est scri *Luc. 15.*
 ptū, iunior fui, etenim senui, & nō vidi iustum derelictū: *psal. 36.*
 nec semen eius quod quærit hunc panem. Quia dominus *Prou. 10.*
 animam iusti, non affligit fame. Et non est inopia timenti
 bus Deū: q̄a alit eos in fame: & in diebus famis saturātur.
 Diuites egent & esuriunt, inquirentes antē dominū, non *psal. 33.*
 deficiūt omni bono. Sed prōptuaria eorum (quæ sunt me *psal. 143.*
 moria, in qua habent hunc panem vitæ repositum) plena
 sunt: eructantia ex hoc in illud. Has copias indeficientes
 iustorum, filius prodigus secū reputans, dū fame, non pa-
 nis qui cū ventre destruetur, sed audiendi verbi Dei, peri-
 ret: ad cor reuersus dixit. Quanti mercenarij in domo pa- *Amos. 8.*
 tris abundant panibus, & ego stultus diabolo seruiens, hic
 fame pereor. Sic breuiter ostensum est quomodo verbum *Luc. 15.*
 Dei animam sanat, intellectū illuminādo per fidē & verita-
 tem. Voluntatem ordinando per dilectionem. Memori-
 am replendo, per verbi Dei recordationem continuam, *Rom. 8.*
 & firmando in spe gloriæ filiorum Dei: Et illa spe electi,
 iam salui sunt.

Verbum Dei sanat corporis & anime vnlnera.

Caput L VII.

Quarto, sanat languores, tum mentis, tum corporis. A
 sanat namque contritos corde, & alligat omnes cō *psal. 146.*
 tritiones eorū. Nam mittit verbū suū & sanat omnes in- *psal. 106.*
 firmitates ad se venientium. Quod ex paradi-gmate Sama-
 ritani elucescit, qui abiens in cælum duos denarios (quos
 duo testamenta accipimus, vetus videlicet & nouum) sta-
 bulario siue pastori dedit: vt ex illis omnibus infirmi-
 tatibus

- tatibus vulnerati, mederetur. Nam nullum est vulnus tam ad mortem, quod malagmatibus verbi Dei, non possit cito curari: si fauciatus medici consilij morem gerit & precepta eius seruat.
- Tit. 2.** Vinum est scriptura: quia vulnera mordet, non palpat, non lactat peccatores, sed increpat eos dure, arguit cum ni imperio. Sed hoc modo sanie educit, hucera aperit, mundat & alligat. Oleum est, quia consolatur pusillanimes, suscipit infirmos, demulcet afflictos, tristes delinit blanditijs, aliorum onera portat, confirmat in eis charitatem ne abundantiori tristitia absorbeantur. Post tempestatem tranquillum facit, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundit, patiens est ad omnes. neque enim herba neque malagma, sanauit patres nostros, sed sermo Dei. Isto malagmate Christus medicatus est contritis corde. Hinc sapientia ait: Fili mi, ausculta sermones meos: quia vita sunt inuenientibus & misericordia carni sanitas. Verba Dei folia sunt ligni vite, ad sanitatem gentium. Nam per verbum Dei sanati sunt, quotquot Deo placuerunt ab initio: Et qui modo sunt in Christo, & iusti qui nos sequuntur a progenie in progenies, donec celum atteritur. At nunc vulnus est super vulnus, liquor & plaga tumens a planta pedis usque ad verticem capitis in corpore ecclesie: Et quod peius est, nemo circūligat fasciā nec curat medicamine, nec fouet oleo, nec mundat infuso vino. Quia pastores quæ sua sunt quærunt, & non quæ sunt ouium aut Iesu Christi. Non sanant egrotas, perditas non requirunt, abiectas non reducunt, fractas non alligant, infirmas non solidant. Sed dormiunt in lectis eburneis, & lasciuunt in stratis suis. Comedunt agnos de grege, & vitulos de armentis, & canunt ad vocem psalterij. Bibunt vinum in Phialis, optimo vngento delibuti, & nihil patiuntur super contritione, laniatione & occisione ouium suarum.
- Amos. 6.** in Phialis, optimo vngento delibuti, & nihil patiuntur super contritione, laniatione & occisione ouium suarum.

Verbum Dei delectat.

Caput LVIII.

Q Vintò, verbū Dei delectat studiosos: Lētabor ego A
 (ait maximus vati) super eloquia tua, sicut qui in- *Psal. 118.*
 venit spolia multa vel thesaurum in agro absconditū: vel *Matt. 13.*
 preciosas margaritas: quæ omnibus quæ habet venditis:
 emit: imò, omne aurū in cōparatione verbi Dei, arena exi- *Sap. 7.*
 gua est: & tamquam lutum æstimatur argentum in conspe-
 ctu illius. Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui vti
 sunt, participes facti sunt amicitie Dei, propter discipline
 dona commendati. Melior est acquisitio eius negotiatio-
 ne auri & argenti. Pretiosior est cunctis opibus, & omnia *Prou. 3.*
 quæ desideratur verbo Dei non possunt comparari. Quia
 ista trāseunt, sed verbum domini manet in æternum. Istis *I. Pet. 1.*
 terrena, verbo Dei Deus & cælum emuntur. Ista relinque
 re oportet, sed verbum Dei nobiscum ad iudicem vadit:
 & si cōsentientes cum eo in vita fuimus nos excusat, defen- *Matt. 5.*
 dit & coronam nobis imponit. Si non fuimus illi consenti-
 entes, accusat, traducit, & damnat nos. *Matt. 5. Rom. 2.* Pro-
 inde, si quis diuitias expetit in vita, quid verbo Dei locu-
 pletius, quod operatur omnia?

Hoc verbi Dei tuba attendens, dixit: Habeo omnia & *Sap. 18.*
 abundo: Nihil terrenum habuit, qui temporalia omnia vt *Phil. 4.*
 stercora reputans & detrimēta, despexit. In verbo Dei au- *Phil. 3.*
 tem omnia habuit & abundauit in omnem simplicitatem
 Dei, & nihil ei in vlla gratia defuit. Sic gaudebat in domi- *I. Cor. 1.*
 no semper: et cū muliere adolescentie sue, lætabatur: Vbe-
 ribus eius inebriabatur, et in amore eius iugiter delecta *Prou. 5.*
 batur. Sic Ethiops ille, Christo initiatus, et verbo vitæ au- *Act. 8.*
 dito, gaudēs iter suū prosequēbatur. Sic amicus sponsi, stans *Ioan. 3.*
 et audiens eum, gaudet propter vocem sponsi. Sic gentes, *Act. 13.*
 audito verbo domini gauisæ sunt, et glōrificauerunt ver-
 bū domini. Sic Thessalonicenses, excipiebant verbum do- *I. Thes. 1.*
 mini cum multa tribulatione, et gaudio spiritus sancti.

Cc Verum

- Luc. 8.** Verum, multi sunt, qui verbum Dei libenter & cum gaudio suscipiunt & audiunt, sed non custodiunt, fructum eius in patientia non adferunt. Similes Iudæis & pharisæis, qui gloriabantur in lege, legem docebant, & nullus eorum legem seruauit. Horum ego verbi Dei auditionem, & illorum qui aurem suam obturant & auertunt, ne verbum Dei audiant, iuxta æstimo. Nā sicut ij nō intrāt in requiem domini, & oratio eorum est execrabilis, sic & illis dicturus est: **Matt. 7.** Nescio vos, & vapulabunt multis: Scientibus namq; bonū **Iacob. 4.** & non facientibus, peccatum est illis: sicut seruo malo, pī **Matth. 25** gro & inutili dixit in euangelio.

Verbum Dei mundat. Caput LIX.

- A** **S**Extò, mundat peccatores ab omni inquinamento mentis & corporis. Expurgat omne vetus fermentum malitiæ & nequitie: lauat ab omni malitia corda eorum qui illud audiunt & custodiunt, & super niuē magis alba reddunt ea, iuxta illud iam vos mundi estis: propter sermonem quem locutus sum vobis. Sed & quod maius est, à peccatis **1. Ioan. 3.** præseruat, iuxta illud: Omnis qui natus est ex Deo, non peccat: quoniam semen eius (quod est verbum Dei) manet in eo, & non potest peccare, interim quod semen verbi in eo manet, & custodit illud opere & veritate. Hinc iterum dicit apostolus: Christus ecclesiam mundat, lauacro aquæ, in verbo vitæ. Sic mundatus fuit Matthæus & Zachæus: Nam ad vnam domini vocem resipuerunt à diaboli laqueis: & Christum quocunque iuit sequebantur, ad vnum sermonem Petri apostoli in die pentecostes, tria milia, compuncti corde sunt & loti in sanguine agni à peccatis suis in baptismo.

Verbum Dei uitam dat gratiæ & gloriæ.

Caput LX.

Septi.

Septimò, vitam gratiæ largitur, qua iustus in fide A
 filij Dei uiuit: & fructificat Deo. Sic ille ad cor redi- Abac. 1.
 ens, postquam à mortuis exurrexit: testatur dicens: 'Elo- Rom. 11.
 quum tuum uiuificauit me. Et iterum in eternum nò ob- Gal. 2.
 liuiscar iustificationes tuas: quia ipsis uiuificasti me. Hoc Psal. 118.
 modo: filius iunior, mortuus erat in delictis & peccatis su Luc. 15.
 is: Sed quando ad cor redijt, uerbum Dei secum reputauit
 reuixit ex ui uerbi: Amen dico uobis, dixit eternum Dei Ion. 5.
 uerbum caro factum, quia uenit hora & nunc est, quando
 mortui in peccatis, audient uocem filij Dei, & qui audie-
 rint (aure corporis, cordis & obtemperationis) uenient in
 me, uite uera & fructum eius facient in patientia. Et iterum, Ioan. 15.
 Verba quæ ego locutus sum uobis, spiritus & uita sunt. Et Ioan. 6.
 diuus Petrus ista confirmans, ait: Verba uitæ eternæ ha- Ibidem.
 bes. Quia uiuus & efficax est sermo domini, &c. Sic Deus Heb. 4.
 cibabat electos suos pane uitæ & intellectus. Quia lex Dei Ecc. 15.
 uita animæ est. Confirmans ista omnia, dicit: Si quis ser- Prou. 3.
 monem meum seruauerit, mortem non gustabit in æter- Ioan. 8.
 num. Ergo qui mortem expauescit & uitam nunquam
 finiendam concupiscit: uerbum Dei audite, custodite Ioan. 5.
 & facite. Quia qui uerbum meum audit (dicit Christus cū
 duplici iuramento) & credit ei qui me misit: habet uitam
 æternam & in iudicium non uenit, sed transiet à morte in
 uitam ueram, ubi mors non est.

Verbum Dei sanctificat.

Caput LXI.

Octauò, sanctificat communia, profanata & polluta, A
 dicente Apostolo: Omnis creatura Dei bona est, & 1. Tim. 4.
 sanctificatur per uerbum Dei & orationem. Sic Moses taber- Num. 7.
 naculū, & Salomon templū Dei & atriū ante templū sanctifica 2. Par. 7.
 uit. Sic Chrs vna & altera uice, panes & pisces qb' faciauit Matt. 14.
 turbas, & 15.

Cc 2

turbas, & 15.

turbas, in manus accepit, gratias egit, benedixit, ac fregit.
 Matt. 26. Pari modo fecit in nouissima cæna. Nā panē in sanctas ma-
 Rom. 14. nus suas accepit, gratias egit, benedixit, ac verbis vitæ cō-
 Luc. 22. fecrauit, vt tres euāgelistæ dicunt & apostolus Paulus, at-
 1. Cor. II. que creaturam in creatore mutauit. Sic & hodierna die, ex
 impijs pios, ex demonibus angelos, ex hominibus veteri-
 bus nouos, imò Deos facit: dum auditur & seruatur ver-
 bum gratiæ eius.

Verbum Dei defendit contra hostes. Caput LXII.

A **N** Onò, defendit contra hostes. Ideò apostolus mo-
 net, vt in impetu & impugnatione demonū, mūdi
 & carnis gladium spiritus in manus accipiamus, opere &
 Ephe. 6. veritate impleamus & tunc nemo nobis vel tantillum no-
 1. Pet. 3. cere potest. Gladius iste: verbum Dei est. Sed & clypeus
 Pro. 30. ignitus, est sermo Dei (teste Salomone) vnde in eo omnia
 Matt. 4. tela nequissimi ignea excipere, extinguere, & in impugna-
 Luc. 4. torem retorquere debemus. Isto gladio vindicator noster
 2. Cor. 10. Satanam repulit, vicit & fugauit in deserto. Verba Dei, ar-
 ma lucis sunt: ad munitionē diabolicarum destructionem
 Psal. 5. efficacissima. Isto scuto, veritas, quæ Christus est, electos
 Psal. 26. circūdat. Et tunc non timent mala: etiam si ambulauerint
 Rom. 8. in medio vmbra mortis & appropient illis nocentes, vt
 2. Cor. 6. dant carnes eorum: Quia dominus cum eis est in tribula-
 tione, & armis potentiæ suæ eos circūcingit. Verū si De-
 us pro eis, quis contra eos? Ista sunt arma iustitiæ, quibus à
 dextris & à sinistris induti esse debemus (Hoc est) pacis &
 belli tempore, prosperitatis & aduersitatis. Cum omnia
 nobis ex animi sententia eueniunt, & quando nos circūdat
 Psal. 90. mala quorū nō est numerus est. Qui sic armatus est arma-
 tura Dei, non timet à timore nocturno. Nec à sagitta volā-
 te in die nec à timore perambulante in tenebris: Sed nec à
 nocētissimo pñciosissimoq; demonio meridiano. Super
 aspi-

aspidem & basiliscū inoffensis plantis ambulat, & leonem fortissimum bestiarum conculcat, & ignem naribus spirantem oreq; euomentem terribilissimum draconem. Sic ergo armati sermonibus optimis, & accincti gladio spiritus sancti super femur nostrum, potentissimè pergemus ad prælium: & certemus (sicut viros virtutis oportet) legitimè, & tunc coronā iustitiæ accipiemus de manu domini.

Prou. 30.

2. Mac. 15.

2. Tim. 2.

2. Tim. 4.

Verbum Dei benedicit. Cap. LXIII.

Decimò, verbum Dei benedictionem cumulat obseruatoribus & factoribus suis. Ideo deus, legem facientibus, omne genus benedictionum pollicetur in deuteronomio. Et contra, omnes maledictiones comminatur eis, qui verba sua operibus non implent, etiam vnum transgrediendo. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Idipsum Moses docet in Leuitico ad longum.

A

Num. 26.

Deut. 28.

Gal. 3.

Galat. 3.

Iacob. 2.

Leuit. 26.

Verbum Dei nobilitat. Cap. LXIII.

Vndecimò, summam nobilitatem hominibus adfert. Quia fratres mei, sorores & matres ij sunt, qui verbum Dei audiunt & faciūt: Imò, tales dij sunt, iuxta illud: Ego dixi dij estis, & filij excelsi, omnes. Hoc autem dixit de illis, ad quos sermo dei factus est. Voluntariè nāq; nos genuit verbo veritatis, teste Iacobo, et principe apostolorum teste: Renati sumus, in spem viuam, non ex femine corruptibili sed incorruptibili. Nempe, per verbum Dei viui & permanentis in æternum. Per verbum dei sumus, ciues sanctorum & domestici dei: genus electum, regale sacerdotiū, gens sancta, populus acquisitionis, hæredes dei, & cohæredes Christi: Item, corporis eius membra, filij altissimi, & viuia templa spiritus sancti. Transeo multa...

A

Matt. 13.

Rom. 4.

Luc. 8.

Psal. 81.

Ioan. 10.

Iacob. 1.

1. Pet. 1.

Eph. 2.

1. Pet. 2.

Verbum Dei saluat. Cap. LXV.

Cc. 3.

Duo-

A Vodecimò, verbum Dei saluat in regnū Dei. Quia
Luc. 11. beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.
Matt. 25. Et iterum: Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus
Luc. 12. eius, inuenerit sic facientē, quia super omnia bona sua cō-
Psal. 127. stituet illum. Beati omnes qui timent dominum, qui am-
Prov. 8. bulant in vijs eius. Qui me inuenerit, inueniet vitam, &
Iacob. 1. hauriet salutem à domino. Beatus in factū suo erit. Hoc
Luc. 10. fac (quod ego te docui, tibi præcepi) & viues, Beati imma-
Psal. 118. culati in via, qui ambulant in lege domini. Beati omnes qui
Psal. 127. timent dominum, qui ambulant in vijs eius. Hic est liber
Baruc. 4. mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum, Omnes qui
Ioan. 5. tenent eam, perueniunt ad vitam, qui autem derelinquunt,
in mortem ruunt, & adsertor noster dicit: Amen amen di-
co vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui
me misit, habet vitam æternam: Et in iudiciū non veni-
et, sed transiet à morte in vitam. Hinc Salomon ait: Lex
Prov. 3. Dei est lignum vitæ his qui apprehendunt eam, & qui te-
nuerint eam, beati in factū suo sunt, & bene illis erit. Igi-
tur, si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Nam qui cu-
Matt. 19. stodit præcepta Dei, non experietur quicquam mali, quā-
Eccēs 8. do pulvis eius reuertitur in terram vnde erat, & spiritus
Eccēs 12. redit ad eū qui dedit eum. Quia tunc Christus ad seipsum
Ioan. 14. accipit eum, dat eum in benedictionem in seculum seculi,
Psal. 20. super oīa bona sua eum cōstituit, ostendit & semetipsum,
Matt. 25. omne desiderium eius tribuit illi, lætificat eum in gaudio
Ioan. 17. cum vultu suo, & satiat eum per appetentem gloriam
Psal. 20. suam, Quod nobis tribuat misericordiarum, pa-
Psal. 16. ter, per merita filij sui dilectissimi quibus
cum spiritu sancto est honor & glo-
ria in secula seculorum,
Amen.

F I N I S.